

ACADEMIEJAAR 2011-2012

GELOVEN IN KOLANOTEN OF GELD VERDIENEN MET KOFFIEBONEN?

BEELDVORMING BIJ PLATTELANDSJONGEREN IN KAMEROEN (DJOTTIN) OVER
DE EIGEN LEEFOMGEVING EN TRADITIES

Bachelorproef ingediend door Thea Mathues voor het behalen van het diploma
Banaba Internationale Samenwerking Noord Zuid

Geloven in kolanoten of geld verdienen met koffiebonen?

Beeldvorming bij plattelandsjongeren in Kameroen (Djottin) over de eigen leefwereld en tradities

Thea Mathues

Abstract

In deze bachelorproef probeerde ik te achterhalen hoe jongeren in een rurale omgeving in Kameroen omgaan met hun eigen leefomgeving en tradities. Het onderzoek werd gevoerd vanuit de filosofie dat de deelnemende jongeren zelf actieve actoren binnen de studie waren en dat ze daarom deels zelf het onderzoek in een bepaalde richting konden en mochten sturen. 20 diepte interviews en zes maanden participatieve observatie in het dorp Djottin, leverde een interessante kijk op de visie van jongeren in verband met hun eigen leven en leefomgeving op. Observaties en informele gesprekken met dorpsinwoners, maar ook met gezaghebbende mensen uit het dorp vullen de informatie verzameld tijdens de interviews aan. De resultaten van de scriptie geven aan dat tradities nog steeds een belangrijke plaats in het leven van jongeren innemen. Jongeren hechten belang aan het respecteren van tradities, maar ze willen dit binnen een hedendaags kader doen. In dit opzicht hebben ze het gevoel dat volwassenen hier soms verkeerd mee omspringen en zelfs lokale ontwikkeling tegenhouden. Traditionele autoriteiten kunnen over het algemeen op meer krediet rekenen dan de officiële Kameroense overheid. De overheid zou volgens de jongeren omwille van corruptie, hoge werkloosheidscijfers, en discriminatie op basis van de Engelstalige identiteit van de jongeren, hun toekomstperspectieven heel erg beperken.

Kernwoorden: Kameroen, jongeren, tradities, participatie, platteland

Academiejaar 2011 – 2012

Bachelorproef ingediend voor het behalen van het diploma

BANABA Internationale samenwerking Noord-Zuid

“De ene cultuur is niet beter dan de andere, er is geen rangorde. We moeten accepteren dat culturen enkel verschillend zijn”

Shey Nkene

Management Summary

In this research project I tried to discover how young people in a rural environment in Cameroon experience their own living environment and traditions. In Cameroon 40.5% of the population is below the age of 14. According to UNICEF youngsters between 14 and 19 years old form 20.3% of the Cameroonian population. It thus make sense to give a voice to these young people who are often kept voiceless by a highly hierarchical system in which respect for elders is sometimes being mistaken for always keeping quiet.

The central research question in this study was:

- How do young people experience their own living environment and life and what is the influence of local traditions on this according to them?

Three complementary questions were asked in search of an answer to the central research question:

- Do traditions influence the way in which young people experience the development of their own living environment?
- Do traditions, according to the young people, influence their futures?
- Do young people feel that traditions are shaping their own identities?

The research was conducted in such a way that it made the participating youngsters active actors within this study. They were allowed to partially steer the research in the direction that they saw fit. 20 in depth interviews allowed for an interesting perspective on the vision of young people about their life and their living environment. During a period of six months observations were made and informal conversations with villagers and youngsters in the village were held complementary to the interviews.

The research was conducted in Djottin, a village in the English speaking North-West region of Cameroon. Approximately 12.000 people inhabit the village, a large group of them being children and youngsters. There is no electricity in Djottin, however the villagers do have access to drinking water. The nearest town is 25 kilometers away and is called Kumbo. The roads aren't paved which means that a trip to the city can take up to one hour. During the rainy season it can be quiet hard to leave to village because of these unpaved roads.

The local language in Djottin is called Noni and is also spoken in five other neighboring villages. Traditional authorities still have an important function in the everyday governing of the village. Djottin is governed by two *fons*, who can be described as a sort of traditional mayors or small kings. They each have their own palace and have a final say on local matters. They work together with the bureaucratic mayor of all the Noni villages, mostly being referred to as the Noni-Subdivision.

The results of the research show that traditions are still very much alive in the eyes of the interviewed youngsters. According to them they still have a direct impact on their everyday lives. Young people in Djottin believe it is important to honor certain traditions out of respect for the village forefathers although they do feel that adults sometimes use traditions as an excuse to hold back local development. Overall traditional authorities are taken more seriously and given more credit than the official Cameroonian government. The majority of the interviewed youngsters believe that the government causes much harm to their futures. Because of widespread corruption, high unemployment rates and discrimination on the basis of their Anglophone identity they feel that the Cameroonian government is holding them back in life and is therefore, at least partially, to blame for the many setbacks they are facing.

A lot of young people worried about their futures. Most of the issues they raised during the interviews were hard to tackle. There simply aren't easy solutions for complicated problems related to corruption and the discrimination youngsters face because of their Anglophone identity. Although one problem could possibly be fixed in a relatively simple way, the problem of feeling voiceless, at least on a local level. It would be a good idea if schools in Djottin try to incorporate students participation more in the curriculum. This can for instance be done by creating a student's council. Also the local ngo Djottin Area Development Authority could invest in attracting more young people to join them. This could be done by giving a group of youngsters the chance to work on specific projects relating to youth policy.

Inhoud

Management Summary.....	i
Lijst van afkortingen	v
Inleiding.....	1
1. Conceptueel kader	4
1.1 Cultuur	4
1.1.1 Cultuur en identiteit.....	6
1.1.2 Cultuur en traditie	6
1.1.3 Cultuur en globalisering	8
1.2 Ontwikkeling.....	9
1.3 Kinderen en Jongeren.....	11
2. Contextueel kader	14
2.1 Kameroen, een tweetalig land	14
2.2 Kameroen, een corrupt land	15
2.3 Djottin, een rurale gemeenschap	16
2.3.1 Traditioneel leiderschap.....	17
2.3.2 De plaats van religie	21
2.3.3 Het belang van hiërarchie	22
3. Methodologisch kader	23
3.1 Open interviews.....	23
3.1.1 werken met jongeren	24
3.1.2 Selectieproces van de geïnterviewden	26
3.2 Participatieve observatie	27
4. Resultaten: de jongeren aan het woord	30
4.1 Het belang van tradities	30
4.2 Kameroen vreedevol maar corrupt	37
4.3 Kameroen als tweetalig land	44
4.4 Kameroen, onderwijs en de toekomstperspectieven die dit biedt.....	49
4.5 De invloed van tradities op de toekomst van jongeren	55
4.5.1 Het eigen gezin	55
4.5.2 Dorp of platteland?	59

5. Conclusies en aanbevelingen	61
6. Bibliografie	67
6.1 Internetbronnen	69

Lijst van afkortingen

CPDM	Cameroons People's Democratic Movement
DADA	Djottin Area Development Authority
SCNC	Southern Cameroons National Council
SDF	Social Democratic Front
STHECOCOL	Saint Theresia's Comprehensive College

Inleiding

“Every child has the right to a voice on matters that affect them and to have their views taken seriously – in accordance with their age and maturity. (...) Children will have to deal with the consequences of the decisions adults make (...)so it is important that their views be considered by decision-makers.” (UNICEF UK, 2012)

UNICEF UK (2012) geeft in dit kort citaat de bestaansreden van deze bachelorproef weer. Kinderen en jongeren over de hele wereld hebben het recht om hun visie te uiten en volwassenen hebben de plicht om hier op zijn minst naar te luisteren. Dit geldt uiteraard ook voor kinderen en jongeren in ontwikkelingslanden. Wereldwijd leeft 87% van mensen tussen 15 en 20 jaar oud in deze landen (The World Bank, 2010). In West-Afrika maken kinderen tot 14 jaar bijna de helft van de populatie uit (Holloway, 2006), in Kameroen is dit 40,5% (CIA FACTBOOK, 2010). De groep jonge mensen tussen 14 en 19 jaar oud wordt in Kameroen geschat op 23% van de totale populatie (UNICEF, 2010).

Het is dus geen overbodige luxe om rekening te houden met de opinies van kinderen en jongeren in ontwikkelingslanden. Nochtans blijft deze vaststelling niet vanzelfsprekend. Aitken (2001) en Punch (2002b) geven in hun werk met kinderen uit het Zuiden, respectievelijk in Zimbabwe en Bolivia, weer dat het voor kinderen in hun eigen leefomgeving niet zo eenvoudig is om hun stem te laten horen. Dit omdat het veelal over sterk hiërarchische samenlevingen gaat waarbinnen respect voor ouderen en meerderen soms gelijk staan aan volgzzaam zijn en niet in discussie treden.

Toch kan ruimte geven aan kinderen en jongeren om hun mening te geven enkel bijdragen tot het ontwikkelen van echte duurzame oplossingen, want bij hen ligt de toekomst. Dit onderzoek probeerde daarom een stem te geven aan jongeren in Djottin. Djottin is een dorp met naar schatting 12 000¹ inwoners, in de Engelstalige Noord-Westregio van Kameroen. 20 jongeren werd gevraagd om deel te nemen aan een uitgebreid diepte-interview. De jongeren deden iets wat onder de meeste omstandigheden niet van hen gevraagd werd, hun mening vertolken. Daarnaast werd gedurende zes maanden aan participatieve observatie gedaan waarbij verschillende informele gesprekken met jongeren en andere dorpsbewoners werden gevoerd.

De vraag die in dit onderzoek centraal staat is:

- hoe beleven jongeren hun eigen leefomgeving en leven, en wat is de invloed van lokale tradities hier volgens hen op?

Drie bijvragen moeten helpen om een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag:

¹ Deze schatting werd gemaakt door de personeelsleden van het plaatselijke katholieke ziekenhuis.

- beïnvloeden tradities de manier waarop jongeren de ontwikkeling van hun leefomgeving beleven?
- beïnvloeden tradities volgens jongeren hun toekomstperspectieven?
- ervaren jongeren dat tradities hun eigen identiteit beïnvloeden?

De onderzoeksvragen geven weer dat er in deze bachelorproef niet enkel gepeild wordt naar de beleving van jongeren van de eigen leefomgeving, maar ook naar hoe deze beleving mogelijk beïnvloed wordt door lokale tradities. Kameroen kent een zeer grote etnische diversiteit, zo zouden er naar schatting meer dan 200 etnische groepen in Kameroen leven met een grote taalkundige verscheidenheid als gevolg hiervan (Nyamnjoh, 1999). Al deze verschillende groepen houden er eigen tradities op na. Voortvloeiend uit deze kennis volgde de hypothese dat tradities een bepaalde impact zouden kunnen hebben op het leven van kinderen en jongeren in Djottin.

In elk interview werden verschillende thema's aangereikt, maar de vragen waren niet tot in de details uitgeschreven. Hiervoor werd bewust gekozen zodat de jongeren een eigen invulling aan het interview konden geven, dat ze het als het ware zelf in de hand hadden. Zo konden ze het hebben over dingen die hun aanbelangden in plaats van het te hebben over onderwerpen die de onderzoeker veronderstelde dat ze interessant zouden vinden. Het interview kon hierdoor verschillende richtingen uit gaan, zolang het min of meer gekoppeld kon worden aan de te bespreken thema's:

- Kameroen
- Djottin
- Tradities
- Toekomst

In het eerste hoofdstuk van deze bachelorproef wordt dieper ingegaan op de theoretische concepten die centraal staan in het onderzoek. Cultuur, identiteit, tradities, ontwikkeling, globalisering en kinderen en jongeren, zijn veelomvattende begrippen die binnen het eerste hoofdstuk verder uitgediept en beter omkaderd worden, met het oog op de toepassing hiervan bij het analyseren van de onderzoeksresultaten. In het tweede hoofdstuk wordt de context geschetst waarbinnen het onderzoek plaatsvond. Die wordt zowel op nationaal niveau, Kameroen, als lokaal niveau, Djottin besproken. De gebruikte methodologie wordt aangekaart tijdens het derde hoofdstuk en de resultaten van de interviews met de jongeren en de gemaakte observaties worden uitgediept in het vierde hoofdstuk. In het laatste gedeelte van de bachelorproef worden de resultaten besproken, en aanbevelingen gemaakt waar mogelijk en nodig geacht.

De resultaten van de scriptie geven aan dat tradities nog steeds een belangrijke plaats in het leven van jongeren innemen. Jongeren hechten belang aan het respecteren van tradities, maar ze willen dit binnen een hedendaags kader doen. In dit opzicht hebben ze het gevoel

dat volwassenen hier soms verkeerd mee omspringen en zelfs lokale ontwikkeling tegenhouden. Traditionele autoriteiten kunnen over het algemeen op meer krediet rekenen dan de officiële Kameroense overheid. De overheid zou omwille van corruptie, hoge werkloosheidscijfers, en discriminatie op basis van de Engelstalige identiteit van de jongeren, hun toekomstperspectieven heel erg beperken.

De jongeren toonden in de loop van het onderzoek verschillende malen hun onvrede over hoe het leven binnen de Kameroense samenleving functioneert. Het is niet altijd mogelijk om pasklare oplossingen te vinden voor de problemen waarmee jongeren geconfronteerd worden. Zo kan de achterstelling die zij ervaren omwille van hun Engelstalige identiteit of de corruptie waarmee ze moeten leven niet onmiddellijk opgelost worden. Waar wel aan kan gewerkt worden is het gevoel van niet gehoord te worden. Op lokaal vlak kunnen hieromtrent enkele aanbevelingen gemaakt worden die zich toespitsen op het organiseren van meer participatieve structuren op school maar ook binnen de werking van de lokale ngo, DADA. Daarnaast kunnen ook studenten die de komende jaren in het kader van de BANABA Internationale Samenwerking Noord-Zuid naar Djottin trekken verder bouwen op dit onderzoek. Ze kunnen in samenspraak met de jongeren dieper ingaan op bepaalde problemen die de jongeren aankaarten tijdens dit onderzoek en kunnen met hen de resultaten bespreken.

1. Conceptueel kader

In dit eerste hoofdstuk worden de centrale begrippen die tijdens het onderzoek aan bod komen voorgesteld. Complexe constructen als cultuur, identiteit, tradities, ontwikkeling, globalisering en kinderen en jongeren worden verduidelijkt binnen de context van dit onderzoek.

1.1 Cultuur

Cultuur schenkt mensen een visie over hoe ze dingen in het dagelijkse leven moeten aanpakken. Volgens Matthews (1995) structureert cultuur de waarde die we aan handelingen, gebeurtenissen of de omgeving, toedichten. Cultuur creëert op deze manier betekenissen. Het gaat dus niet enkel om de manier waarop mensen zich gedragen omwille van cultuur. Volgens Pinto (2011) biedt cultuur mensen regels, codes en symbolen om zaken en gebeurtenissen te plaatsen en interpreteren. Zo zou het omschreven kunnen worden als een handleiding om in het leven te staan. Het bepaalt de blik die mensen op de omgeving hebben, het scheidt een wereldbeeld (Gillespie, 2010; Matthews, 1995). Hoffman (2002) omschrijft deze wereldbeelden als de niet waarneembare laag van cultuur. De handelingen die hieruit voortvloeien zoals het gebruik van de taal en het gedrag dat mensen stellen tengevolge van de waarden en normen die met dit wereldbeeld gepaard gaan, vormen samen met symbolische en rituele acties, de waarneembare laag van cultuur.

Het is belangrijk om te onderstrepen dat cultuur niet toegespitst is op het individu, maar net een leidraad biedt aan een gemeenschap om het leven binnen deze gemeenschap op een welbepaalde manier aan te pakken. Triandis (1989, geciteerd in Simon, 2004) zegt dat cultuur hetzelfde is voor een gemeenschap als het geheugen voor een persoon. Dit omdat het mensen toont hoe om te gaan met bepaalde sociale aangelegenheden. Cultuur bepaalt voor een stuk hoe we denken over ons zelf en hoe we dingen interpreteren en hierop reageren. Het werkt in het heden omdat het al zijn waarde bewees in het verleden.

Hoffman (2002) heeft het niet over gemeenschappen, maar wel over sociale systemen waar elk individu deel van uit maakt. Een sociaal systeem kan een familie of vriendengroep zijn, maar even goed een school, een stad, een regio. Volgens Hoffman (2002) heeft elk sociaal systeem een eigen sociale orde waarbinnen het samenleven op een eigen manier wordt georganiseerd. Dit zou de cultuur van het sociaal systeem zijn en deze is nodig om het samenleven binnen dit sociale systeem mogelijk te maken. Er zijn evenveel culturen als sociale systemen en mensen maken deel uit van meer dan een sociaal systeem. Ze zijn bijvoorbeeld, moeder, vrouw, lerares, Vlaming en Belg. Daarom is het niet correct om cultuur enkel aan nationaliteit of etniciteit te linken want het is evengoed van toepassing op subculturen als sekse, leeftijd, opleiding, religie, enzovoort.

Cultuur is een proces van socialisatie. Mensen worden gesocialiseerd binnen een bepaalde cultuur en dit heeft invloed op de normen en waarden die mensen belangrijk achten (Simon, 2004). Het wordt overgedragen van oud op jong, over verschillende generaties heen. Dit kan op verschillende manieren gebeuren, door de familie, op school, binnen een zelfde geloofsgemeenschap,...(Gillespie, 2010). Mensen die deel uitmaken van een cultuur, oftewel sociaal systeem, zijn ook degenen die het in stand houden. Bepaalde kennis en gewoonten worden telkens opnieuw gebruikt en doorgegeven aan nieuwe leden, net zoals de taal wordt doorgegeven. Dit proces houdt een cultuur in stand (Hoffman, 2002).

Dat cultuur via socialisering wordt ingeënt in de identiteit van leden van hetzelfde sociale systeem blijkt uit het onderzoek van Gillespie (2010) bij een groep Amish Kinderen en een groep niet-Amish kinderen. Ze vroeg beide groepen om hun leefomgeving te schetsen op papier. De verschillen waren duidelijk, waar niet-Amish kinderen naast hun familie veel ruimte maken voor recreatieve elementen buiten de exacte woonomgeving, lag bij de Amish-kinderen de nadruk bijna uitsluitend bij familie en kerk. Hoewel beide groepen in het dagelijkse leven vaak in contact kwamen met dieren, maakte de niet-Amish kinderen veel verwijzingen naar geliefkoosde huisdieren, terwijl de Amish-kinderen amper aandacht hadden voor de dieren op de boerderij waar ze elke dag mee werkten. Voor de Amish-kinderen waren dieren louter functioneel, terwijl niet Amish-kinderen er een persoonlijke waarde aan toedichtten. Wat en vooral hoe mensen dingen rondom hun waarnemen wordt beïnvloed door cultuur (Hoffman, 2002).

Het voorbeeld uit Gillespies (2010) onderzoek wil daarom niet zeggen dat culturen statisch en geïsoleerd van elkaar zijn. Integendeel, ze zijn net veranderlijk doorheen de tijd. Belangrijke gebeurtenissen als oorlogen, kolonisering en globalisering kunnen ondermeer invloed hebben op de manier waarop de cultuur van een sociaal systeem wordt vormgegeven (De Sardan, 2005; Matthews, 1995). Uiteraard zijn niet enkel bovenstaande voorbeelden belangrijk en van invloed op een cultuur, uit de idee dat mensen deel uitmaken van verschillende sociale systemen en bijgevolg van verschillende culturen volgt dat ook de verschillende sociale systemen elkaar zullen beïnvloeden. Wanneer mensen van het ene naar het andere sociale systeem gaan, zullen ze telkens hun eigen culturele bagage meedragen. De verschillende culturen staan dus in verbinding met elkaar. Omdat de leden van een bepaald sociaal systeem elk nog lid kunnen zijn van andere systemen bestaat een sociaal systeem nooit uit een homogene groep, maar is er daarentegen ruimte voor differentiatie (Hoffman, 2002). Dat cultuur normen en waarden vormt, sluit dus niet uit dat er binnen een sociaal systeem individuele verschillen zijn. Enkel geeft cultuur binnen een sociaal systeem bepaalde basis normen en waarden mee die de manier waarop individuen dingen bekijken vorm geeft. (Gillespie 2010; Matthews, 1995).

1.1.1 *Cultuur en identiteit*

Wanneer mensen in onderling contact staan en met elkaar communiceren is het niet louter de cultuur die bepaalt hoe individuen met elkaar omgaan. Volgens Hoffman (2002) verloopt communicatie op het niveau van unieke personen die in verhouding met elkaar staan. Mensen zijn geen machines die enkel handelen in de naam van cultuur. Zo kan het misschien zijn dat binnen bepaalde culturen de doodstraf op overspel of homoseksualiteit staat, het zijn nog altijd individuen die keuzes maken of ze zich conformeren aan dit culturele verwachtingspatroon en of ze bijgevolg al dan niet het vonnis uitvoeren. Ook Pinto (2011) sluit zich bij deze visie aan en wijst erop dat zowel cultuur, als persoonlijkheid, als aangeboren mogelijkheden de identiteit van iemand vormgeven en het gedrag dat iemand daardoor stelt zullen bepalen.

De individuele keuzes en opinies die mensen er op na houden maken deel uit van hun persoonlijkheid. Iedereen is dus anders, uniek. Hoffman (2002) wijst op de combinatie van lichamelijke en psychologische eigenschappen die voor elk individu verschillend zijn. Persoonlijkheid alleen vormt nog geen identiteit. Naast het unieke aspect van de menselijke persoonlijkheid wordt de identiteit van mensen ook gevormd door de sociale systemen waarvan ze deel uit maken, kortom door de verschillende culturele werelden waar ze toebehoren of hoorden (Hoffman, 2002). Persoonlijkheid in samenspel met cultuur en aangeboren mogelijkheden vormt de identiteit van mensen (Simon, 2004).

Net als cultuur, ontstaat een gevoel van identiteit door sociale interactie en constructie. Iemand's identiteit wordt mede gevormd door de cultuur waarbinnen die gesocialiseerd wordt (Simon, 2004). Het geeft een betekenis aan jezelf. In het onderzoek voor deze bachelorproef positioneerde de meeste inwoners van Djottin zich actief als Engelstalig. Deel uitmaken van deze taalgemeenschap was een deel van hun identiteit. Het deel uitmaken van de Engelstalige gemeenschap had voor hen over het algemeen de betekenis van achtergesteld te worden door de Kameroense overheid. Het gaf betekenis aan wie ze waren en aan wat er van hen verwacht werd door anderen²

Uit bovenstaand voorbeeld kan afgeleid worden dat identiteiten zowel individueel als groepsgebonden kunnen zijn. Binnen een groep kan een groepsgevoel ontwikkeld worden. Natuurlijk kunnen er binnen een bepaalde groep steeds individuele verschillen optreden en dat heeft dan te maken met de individuele identiteiten van mensen (Castells, 2011).

1.1.2 *Cultuur en traditie*

Als cultuur het algemene wereldbeeld van gemeenschappen en individuen vormgeeft aan de hand van normen en waarden dan zijn tradities een concrete uiting van cultuur (Giddens,

² In dit voorbeeld staan de 'anderen' voor de Franstalige gemeenschap

2003). Het zijn handelingen en gebruiken die binnen een welbepaalde cultuur worden uitgevoerd. Deze handelingen en gebruiken gaan deel uitmaken van iemands persoonlijkheid tot dat hij of zij er zelfs niet meer moet bij nadenken (Simon, 2004). Tradities maken deel uit van cultuur en voelen heel natuurlijk aan net omdat mensen binnen een bepaalde cultuur opgroeien en hierbinnen worden gesocialiseerd (Giddens, 2003).

Tradities wordt in deze bachelorproef als gezamenlijke noemer gebruikt voor wat Hoffman (2002) omschrijft als “symbolen, rituelen en helden”. Het bevindt zich in de waarneembare laag van cultuur. Het zijn uitingen van de wereldbeelden en kernwaarden die achter een cultuur van een sociaal systeem schuilen.

In de Noord-Westregio van Kameroen hecht de bevolking veel belang aan respect voor ouderen. Daarnaast is het zo dat de man aan het hoofd van de familie staat. Dit maakt deel uit van wat we kunnen omschrijven als de plaatselijke cultuur. Deze waarden uiten zich ondermeer in het ritueel om bij het serveren van kip, de maag altijd aan de oudste man aanwezig te geven. Door dit ritueel uit te voeren wordt de kernwaarde van respect voor ouderen (mannen in dit geval) en hiërarchie uitgedrukt.

Het blad van de “Monkeng” boom in Djottin wordt als symbool van vrede gebruikt. Wanneer iemand wordt gedagvaard voor de traditionele raad³ dan krijgt deze persoon zo’n vredesblad aangereikt. Het symboliseert de vredevolle wijze waarop conflicten moeten worden opgelost binnen de dorpsgemeenschap.

Indien er begrafenissen of belangrijke feesten in het dorp zijn, dan zullen juju’s⁴ dit feest begeleiden. Zij staan tussen de doden en de levenden in, en zouden direct contact hebben met de voorvaderen. Ze hebben een “heldenfunctie” voor de plaatselijke bevolking en vertolken een kernwaarde van respect voor de overledenen en voorvaderen.

De drie bovenstaande voorbeelden geven een beeld van op welke manier “symbolen, rituelen en helden”, tradities belichamen die op hun beurt niet waarneembare kernwaarden van een bepaalde cultuur vertolken.

Vaak wordt traditie lijnrecht tegenover moderniteit geplaatst. Alsof het zou gaan om een statisch begrip dat niet onderhevig is aan verandering. Gusfield (1967) stelt dat het verkeerd is om aan te nemen dat een traditionele gemeenschap constant in dezelfde vorm blijft verder bestaan. Hij haalt het voorbeeld van India aan, waarbij er vlak na het koloniale tijdperk werd gesproken over traditionele feodale structuren op gebied van landverdeling. Deze “traditionele structuren” waren net het gevolg van de Britse kolonisering van India. Wat wij als traditioneel ervaren hoeft het daarom nog niet te zijn. Giddens (2003) geeft aan

³ Een traditionele rechtbank. Meer uitleg hierover in het hoofdstuk over het contextueel kader.

⁴ Gemaskerde mannen die rituele dansen uitvoeren. Meer uitleg hierover in het hoofdstuk over het contextueel kader.

dat uiteindelijk alle tradities worden uitgevonden door mensen. Ze krijgen een bepaalde waarde omdat mensen ze op de een of andere manier belangrijk achten. Tradities zijn niet zomaar uit de lucht komen vallen, ze werden en worden, uitgevonden en heruitgevonden, door individuen en gemeenschappen.

Wat maakt iets traditioneel? Het is een vraag die moeilijk te beantwoorden valt. Zoals Huntington (1971, geciteerd in Schech 2000) schrijft:

“Pygmy tribes, Tokugawa Japan, medieval Europe, the Hindu village are all traditional. Aside from that label, it is difficult to see what else they have in common.”

Als we terugkomen op de zogenaamde “polariteit” tussen het traditionele en het moderne dan botsen we op de veronderstelling dat verandering en moderniteit hand in hand gaan en dat daarbij tradities in het verleden worden achtergelaten. Gusfield (1967) wijst er op dat dit een verkeerde veronderstelling is. Tradities worden volgens hem niet zomaar vervangen door nieuwe, moderne invloeden. Het traditionele kan naast het moderne blijven bestaan of beiden kunnen een mix, een interessante symbiose vormen. Het onderzoek gevoerd in deze bachelorproef ondersteunt deze hypothese. Hoewel de bevolking in Djottin, een dorp in de Noord-Westregio van Kameroen waar het onderzoek werd uitgevoerd, al jarenlang een beroep doet op een moderne vorm van geneeskunde, blijft de traditionele geneeskunde met de magische dimensie die eraan vast hangt populair. Het “moderne”, hoeft het “traditionele”, dus niet uit te sluiten. In de katholieke kerk van Djottin vormt een traditionele geloofbelijdenis zelfs een geheel met de katholieke geloofsovertuiging. Zo worden tijdens de misvieringen traditionele gezangen in het Noni gebracht, die oorspronkelijk werden gebruikt om de goden om hulp te vragen of net te bedanken voor de verleende steun.

De komst van het “moderne” kan net het “traditionele” versterken. Zo kan een verhoogde alfabetiseringsgraad leiden tot een heropwaardering van lokale talen (Gusfield, 1967). In Djottin werd bijvoorbeeld de bijbel vertaald naar het Noni, de lokale taal.

1.1.3 Cultuur en globalisering

Wat is globalisering? Wil het zeggen dat iedereen binnenkort dezelfde kleren draagt? Dat je zelfs op de meest desolate plek een reclamepaneel van Coca-Cola kan tegenkomen? Dat mensen de kans krijgen om onbeperkt te reizen? Dat er in Brussel couscous gegeten wordt en in Rabat frietjes? Dat Belgische wapens in Libië belanden? Is het iets positief of negatief? Is het een recente trend of niet? Meer vragen dan antwoorden duiken op wanneer het over globalisering gaat.

Vanaf de jaren 90 wordt globalisering een echt modewoord, niet enkel in wetenschappelijke literatuur maar ook in de media. Held en McGrew (2003) schrijven dit toe aan de val van de

Sovjet Unie waarna het leek alsof enkel het kapitalisme overbleef als systeem om een samenleving te organiseren. Ter zelfde tijd maakte de mensheid een technologische revolutie mee waardoor de communicatiemiddelen onuitputtelijk leken. De wereld leek één te worden. De metafoor van “de wereld als dorp” was geboren (Kellner, 2002).

Globalisering kent vele dimensies. De meest gebruikte zijn de: economische, sociale, politieke en culturele dimensie. In dit onderzoek is het voornamelijk de culturele dimensie die relevant is en daarom wordt enkel deze in onderstaande alinea’s verder besproken.

Via metaforen als deze van de *global village* lijkt het alsof alles overal ter wereld geleidelijk aan hetzelfde wordt. Als we het dan over “hetzelfde” hebben, dan gaat het eigenlijk over de levenswijze die erop na gehouden wordt in de VS of in de EU. Het populaire discours hieromtrent wordt gemakkelijk gereduceerd tot: iedereen draagt een jeans, drinkt cola en luistert naar popmuziek.

Tomlinson (2007) gelooft dat globalisering inderdaad de wereld “kleiner” heeft gemaakt en maakt, en er voor zorgt dat mensen uit verschillende werelddelen met elkaar in contact komen. Op deze manier kan er inderdaad een kruisbestuiving tussen culturen ontstaan. Hij stapt echter niet mee in de idee dat globalisering gelijk staat aan amerikanisering. Hij gelooft ook niet in een “clash of civilizations” zoals Huntington die voorspelde. Wel denkt hij dat sommige mensen in een wereld waarin verschillen steeds meer aanwezig lijken, zich hierdoor bedreigt kunnen voelen en als reactie hierop zich meer reactionair zullen opstellen. Voorbeelden hiervan zijn moslimfundamentalisten of de toenemende neoconservatieve retoriek in de V.S na de aanslagen van 11 september.

Deze visie van Tomlinson (2007) keert zich tegen de idee dat landen, en de culturen die deel uitmaken van een land, door doorgedreven economische contacten met elkaar hun welvaartspeil zien stijgen en uiteindelijk allemaal vervlakken tot Westerse eenheidsworst (Schech, 2000). Cultuurverschillen maken volgens hem deel uit van de wereld en globalisering brengt deze nog meer onder de aandacht net omdat we door televisie, internet en migratiestromen meer in contact komen met een grote verscheidenheid van ideeën en manieren om het leven zin te geven (Tomlinson, 2007).

1.2 Ontwikkeling

Het is niet de bedoeling om het hier over alle mogelijke ontwikkelingsprocessen te hebben. De term “ontwikkeling” wordt in deze bachelorproef binnen het kader van Noord-Zuidverhoudingen gebruikt. In volgende alinea’s zal de focus aldus liggen op thema’s als ontwikkelingssamenwerking, vooruitgang en modernisering.

In het stuk over cultuur en globalisering werd reeds besproken dat globalisering niet louter een economisch fenomeen is, maar ook een culturele component kent. Belangrijk hierbij is dat beiden niet apart van elkaar functioneren, maar net met elkaar verbonden zijn (Inglehart, 2000). Ontwikkelingssamenwerkingsprogramma's moeten zich daarom niet enkel focussen op economische vooruitgang. De gedachte achter het moderniseringsdenken dat zeer populair was in de jaren 50 en 60, dat de oorzaak van onderontwikkeling lag aan de "traditionele samenlevingsvormen" en dat er via economische vooruitgang een proces van modernisering (lees: verwesterlijking) zou optreden, is ondertussen voorbijgestreefd (Schech, 2000). Het is daarom belangrijk dat bij het uitwerken voor projecten om de Noord-Zuidkloof te verkleinen rekening gehouden wordt met de lokale context en de lokale cultuur. In plaats van deze als een opstakel te zien, zoals dat werd gedaan binnen het moderniseringsdenken (Schech, 2000), kan het net een verrijking betekenen. Dit omdat indien projectideeën zijn ingebed in de lokale context ze meer kans hebben om duurzaam te zijn.

De hypothese dat economische groei niet enkel economische vooruitgang impliceert, maar ook attitudeveranderingen met zich mee draagt. Wordt door Ingleharts (2000) onderzoek gedeeltelijk gevalideerd, maar het is een stuk genuanceerder dan dat. Hij wijst er op dat economische ontwikkeling niet zo maar alle geografische verschillen qua waarden en normen kan uitwissen. Zo klopt het deels dat economische groei er voor zorgt dat mensen traditionele samenlevingspatronen meer achterwege laten. De invloed van de familie en van religie neemt over het algemeen af en het belang hechten aan (politieke) inspraak wordt groter. Dit zijn slechts enkele voorbeelden uit een reeks die Inglehart (2000) in zijn onderzoek aanhaalt, toch stelt ook hij dat economische vooruitgang niet zomaar alle culturele verschillen wegvaagt. Hij merkt ondermeer op dat landen met een communistisch verleden ondanks economische groei nog steeds minder belang hechten aan waarden als vrijheid van meningsuiting en maatschappelijke participatie.

Inglehart (2000) onderstreept dat attitudes die veranderen omwille van economische groei in beperkte mate een verwesterlijking tot stand kunnen brengen, maar verschillen blijven aanwezig, zelfs binnen de "Westerse samenleving". Zo wijst Inglehart (2000) op verschillen tussen landen die van oorsprong een sterke band hadden met het katholicisme dan wel het protestantisme. Hoewel beide landengroepen zich min of meer op hetzelfde niveau qua welvaartspeil bevinden, is er wel degelijk een verschil. De oorspronkelijk sterk Protestantse samenlevingen hechten opmerkelijk meer belang aan zelfexpressie en vrijheid van meningsuiting dan de van oorsprong Katholiek geïnspireerde samenlevingen. Cultuur, met de verschillende waarden- en normenstelsels die hiermee gepaard gaan, blijft dus een rol spelen.

Een laatste belangrijke opmerking heeft te maken met het concept 'Amerikanisering'. Vaak worden 'Verwesterlijking' en 'Amerikanisering' als twee inwisselbare begrippen gebruikt.

Inglehart (2000) benadrukt dat dit een denkfout is. Zijn onderzoek toont net aan dat de economische groei en het waarden- en normenstelsel dat hierbij binnen de Verenigde Staten gekoppeld wordt, in plaats van de regel, net de uitzondering is. Amerikanen zijn namelijk veel conservatiever en religieuzer dan ze volgens de hypothese van Inglehart (2000) horen te zijn.

1.3 Kinderen en Jongeren

Wanneer wordt er gesproken over kinderen of jongeren? In het verdrag inzake de rechten van het kind van de Verenigde Naties staat dat er gesproken wordt over kinderen tot en met 18 jaar, tenzij dat de nationale wetten stipuleren dat je al voor je 18 volwassen bent (UN, 1990). Bij de statistieken die de Wereldbank bijhoudt over kinderen en jongeren worden jongeren in de categorie van 15 tot 24 jaar ondergebracht (The World Bank, 2010). Dit zijn echter definities die afhankelijk van de geografische ligging van een land anders kunnen gehanteerd worden. In sommige regio's van Afrika, waaronder ook Kameroen, kan je nog veel langer als jongere beschouwd worden. Dit geeft onmiddellijk aan dat "jongeren" niet zomaar een biologische categorie is. Het is niet enkel een fase voor het biologisch volwassen zijn, maar het is ook een sociale constructie. (Aitken, 2001; Holloway, 2006). Net omdat het een sociale constructie is hoeft het niet altijd en overal hetzelfde te zijn. Tijd en plaats zijn van groot belang bij de invulling die gegeven wordt aan de begrippen "kinderen en jongeren".

In de eerste plaats kunnen we stellen dat de kenmerken en eigenschappen die we kinderen en jongeren toedichten en wat we van hen verwachten, verandert doorheen de tijd (Holloway 2006). Zo zijn de verwachtingen tegenover kinderen en jongeren in het Westen heel erg geëvolueerd. Nu wordt er gedacht aan een zorgeloze jeugd waarbij vooral niet te veel verantwoordelijkheid gelegd moet worden in de handen van kinderen en jongeren. Dit terwijl het vroeger normaal was dat ook kinderen bijdroegen aan het inkomen van een familie.

Uit bovenstaand voorbeeld kan meteen worden afgeleid dat de plaats waar iets zich afspeelt van belang is. De evolutie van een bijdrage leveren aan het gezinsinkomen door te werken, naar een zorgeloze jeugd beleven, kwam door de jaren heen tot stand. Maar wel binnen een specifiek geografisch gebied. Dat dingen in het Westen in een bepaalde richting evolueren wil niet zeggen dat deze trend overal ter wereld wordt doorgezet. Geografische verschillen, wat betreft het verwachtingspatroon over jongeren en kinderen, zijn wel degelijk van belang (Holloway, 2006).

Uit onderzoek van Punch (2002b) bij kinderen op het platteland in Bolivia bleek dat hoewel de kinderen opmerkelijk meer moeten bijdragen in het huishouden en dus amper vrije tijd

hebben, hun gaan en staan binnen het dorp zelf, minder gecontroleerd werd. In Djottin speelde zich een vergelijkbare tendens af. Van kinderen en jongeren werd verwacht dat ze een duidelijke bijdrage leverden binnen het gezin. Kinderen vanaf zes jaar paste er op hun kleine broertjes of zusjes wanneer de ouders het land gingen bewerken. Vanaf ongeveer tien jaar werd er verwacht dat je als kind 's middags zelf eten maakte voor jezelf en je broers en zussen, wanneer thuis niemand aanwezig was.

Aan de andere kant gaf die afwezigheid van volwassenen kinderen meer vrijheid. Ze hadden bepaalde taken uit te voeren, maar hoe ze dit deden was hun zaak. Het was opmerkelijk dat wanneer het land moest ingezaaid worden het dorp zo goed als verlaten was door volwassenen. Kinderen tot ongeveer 14 jaar (vanaf die leeftijd moesten ze actief meewerken op het land) bleven alleen achter en zorgden voor elkaar. Dit bracht verantwoordelijkheid met zich mee, maar ook een vrijheid die in het Westen ongezien is. Hier zou niemand het in zijn hoofd halen om zijn huis en jonge kinderen onbewaakt achter te laten. Volgens Punch (2002b) zijn de levens van kinderen en jongeren in wat zij de "minderheidswereld"⁵ noemt veel beperkter op dit gebied net omdat de buitenwereld als veel bedreigender wordt ervaren, dit omwille van ondermeer angst voor verkeer, vervuiling, ontvoering,....

Ook de manier van omgaan met familie en ouders kan heel verschillend zijn per geografische ligging. Aitken (2001) denkt daarbij aan Zimbabwaanse jongeren die het heel normaal vinden om tot ver in de twintig nog steeds gehoorzaam te zijn aan de beslissingen van de ouders. Ook in Djottin was dit het geval. Een voorbeeld hiervan is terug te vinden in de studiekeuze van jongeren. Hoewel sommige jongeren vrij konden kiezen wat ze wilden studeren werd dit in de meeste gevallen bepaald door de ouders. Zowel voor de studiekeuze in het middelbaar, als voor voortgezette studies waren het in de eerste plaats de ouders die beslisten wat voor hun zoon of dochter nuttig werd geacht. Hierbij werd gekeken naar hoe het algemeen belang van de familie het best gediend kon worden.

Buiten de verschillen tussen de "minderheidswereld" en de "meerderheidswereld" zoals Punch (2002b) het noemt, zijn er ook binnen deze werelden verschillen. Het past dus niet om over dé jongeren in het Westen te praten, of dé jongeren uit het Zuiden. Er bestaat niet zoiets als hét Afrikaanse kind want het gaat uiteraard niet om zuiver homogene groepen. Corcoran (2009) geeft weer dat er verschillende subgroepen bestaan, zo zijn er jongeren met HIV, jongeren in de stad of op het platteland, kindsoldaten,... . Allemaal zijn het specifieke groepen die nog andere meer algemene classificaties zoals bijvoorbeeld, gender, klasse en etniciteit, overschrijden (Aitken, 2001; Holloway, 2006). Dit sluit aan bij wat Hoffman (2002) zegt over de diverse sociale systemen. De categorie "jongere" vormt op zich zelf al een subcultuur maar hiernaast maakt elke jongeren nog deel uit van verscheidene

⁵ De "meerderheidswereld" omvat de landen die qua welvaartspeil en economische groei achter staan op Europa en de Verenigde Staten, deze vormen volgens Punch de "minderheidswereld" .

andere sociale systemen. Zo kan iemand jongere, jongen, plattelandsbewoner, Engelstalig, Katholiek en Kameroener tegelijkertijd zijn. Al deze verschillende elementen zullen het wereldbeeld en gedrag van deze persoon beïnvloeden.

Categorieën als jongeren en kinderen uit de “minderheids-“ en “meerderheidswereld” kunnen handig zijn en scheppen duidelijkheid, maar het zou verkeerd zijn om er zich blind op te staren en onderlinge, individuele verschillen niet te erkennen. Jongeren en kinderen uit de meerderheidswereld hoeven niet perse een samenhorigheidsgevoel te ontwikkelen enkel en alleen omdat ze tot dezelfde categorie behoren (Kagwanja, 2005). Alle Kameroense jongeren zijn dus niet zomaar met elkaar verbonden gewoon omdat ze in Kameroen geboren zijn. Zo zal een kind of jongere uit een sloppenwijk in Douala weinig te maken hebben met de zonen en dochters van hooggeplaatste ambtenaren in Yaoundé. Onderlinge verschillen moeten dus steeds voor ogen gehouden worden en er moet opgepast worden voor al te snelle veralgemeningen.

2. Contextueel kader

In dit hoofdstuk wordt de context geschetst waarbinnen het onderzoek plaatsvond.

2.1 Kameroen, een tweetalig land

Kameroen is momenteel opgedeeld in tien regio's. Het Engelstalige landgedeelte bestaat uit twee regio's, de Noord-Westregio en de Zuid-Westregio waar ook de voormalige hoofdstad onder Duits bewind, Buea, zich bevindt. De twee regio's nemen ongeveer 9% van het totale grondgebied van het huidige Kameroen in beslag en de Engelstaligen maken ongeveer 15% van de totale populatie uit (Konings, 1997). In onderstaande alinea's wordt bondig weergegeven hoe de tweetaligheid van Kameroen politieke spanningen opleverde, en oplevert, tussen de twee taalgemeenschappen.

In 1918 verliest Duitsland de eerste wereldoorlog. De Duitse kolonies worden door de Volkerenbond en later de Verenigde Naties, onder mandaat geplaatst bij de winnaars van de oorlog, Frankrijk en Engeland. Engeland krijgt de kleinste oppervlakte grenzend aan Nigeria, op dat moment reeds een kolonie van de Engelsen, Frankrijk heeft controle over de rest van het grondgebied. Het Engelstalig grondgebied wordt opgedeeld in Northern en Southern Cameroon(s). Northern Cameroon bevat een provincie met een moslimmeerderheid terwijl Southern Cameroons uit twee provincies bestaat die overwegend christelijk zijn (Konings, 1997).

In 1961 beslist de bevolking van Southern Cameroons, om aan te sluiten bij de Republiek Kameroen die niet veel eerder haar onafhankelijkheid van Frankrijk had verworven. Northern Cameroon kiest er voor om bij Nigeria aan te sluiten. De bevolking van Southern Cameroons stemde voor een federale staat binnen de republiek Kameroen en wezen hiermee een samenvloeiing met Nigeria af⁶. Vanaf dat moment krijgt het land een nieuwe naam: "de verenigde republiek van Kameroen" en zowel het Engels als het Frans worden erkend als officiële landstalen, dit om het federale karakter te onderstrepen (Konings, 1997).

Het federale karakter van de republiek verdween echter snel. Van een partnerschap was nooit echt sprake en van gelijke behandeling van beide taalgroepen al helemaal niet. Onder de eerste president van de onafhankelijke republiek, Ahmadou Ahidjo wordt Kameroen spoedig omgevormd tot een strikt unitaire staat. Dit na een ongrondwettelijk referendum in 1972. Deze gang van zaken stootte veel Engelstaligen tegen de borst en zorgde voor een bewustwording binnen de Engelstalige gemeenschap van de eigen identiteit. De officiële

⁶ De inwoners van Northern en Southern Cameroons hebben echter nooit de optie gekregen om voor onafhankelijkheid te kiezen.

tweetaligheid bleef behouden maar het Frans was en is nog steeds dé voertaal binnen Kameroen (Konings, 1997).

Begin jaren 80 wordt president Ahidjo letterlijk aan de kant gezet en volgt partijgenoot Paul Biya hem op, maar dit verandert niets aan de situatie van de Engelstalige minderheid. In tegendeel, in 1984 wordt Kameroen terug gewoon “Republiek Kameroen” de term verenigd wordt nu helemaal achterwege gelaten en het unitaire karakter van de staat wordt versterkt. (Konings, 1997; International Crisis Group, 2010)

De sfeer tussen beide landsgedeelten wordt grimmiger en in de jaren 90 komt het tot echte confrontaties met veelvuldige stakingen en demonstraties in de Engelstalige regio's die met behulp van het leger uit elkaar geslagen worden. De president die voelt dat zijn regime onder druk staat voert een meerpartijensysteem in (International Crisis Group, 2010). De eerste oppositie partij, Social Democratic Front, is meteen ook de eerste Engelstalige partij. Doordat elke vorm van debat door de overheid wordt geweigerd ontstaat er een partij met een separatistische agenda: the Southern Cameroons National Council die 300 000 mensen zo ver krijgen om in een zelf georganiseerd referendum openlijk voor onafhankelijkheid te stemmen (Konings, 1997, 2001).

De periode van grote protesten en maandenlange stakingen is al een tijdje achter de rug maar de onvrede over de gang van zaken en het beleid van de president is daarom zeker niet afgenomen. Deze onvrede weerspiegelde zich ook in de gesprekken en interviews met mensen uit Djottin. Het tweetalige aspect van Kameroen is een belangrijke factor waarmee dient rekening gehouden te worden bij onderzoek, zeker wanneer men peilt naar de percepties over de eigen leefomgeving.

2.2 Kameroen, een corrupt land

Kameroen scoort slecht op internationaal vlak wanneer we naar corruptiebestrijding en aanwezigheid van corruptie kijken. De ngo Transparency International (2012) voert elk jaar onderzoek uit en vormt op basis hiervan een “corruptie perceptie index”. Kameroen stond in 2011 op de 134ste plaats van de 183 onderzochte landen. Hiermee kregen ze een score van 2,5/10⁷.

Uit observaties en interviews die werden afgenomen voor deze bachelorproef bleek dat dit beeld van corrupte natie sterk aanwezig was in de geesten van de mensen in Djottin. De “Global Corruption Barometer” (Transparency International, 2012) bevestigt deze sentimenten. Deze barometer gaat na wat de ervaringen en gevoelens op nationaal vlak zijn. Hoe ervaren de mensen corruptie en hoe corrupt denken zij dat hun land is? 54% van de

⁷ Een lage score staat gelijk aan een hoge corruptiegraad. Ter illustratie: België staat op de 19 plaats met een score van 7,5/10.

ondervraagde Kameroeners zou het afgelopen jaar iemand hebben moeten omkopen. Een klassiek voorbeeld zijn de examens om aan de slag te kunnen in een overheidsschool. Leerkrachten die willen werken in een overheidsschool (waar de lonen een stuk hoger liggen dan bij privé-instellingen) moeten hiervoor slagen op een examen. Indien je goed scoort op de schriftelijke proef word je als leerkracht uitgenodigd voor een gesprek. Tijdens informele gesprekken voor dit onderzoek gaven verscheidene leerkrachten aan dat het deze gesprekken waren die bepaalde of je al dan niet werd aangenomen. Iemand die oorspronkelijk op de eerste plaats stond kon zomaar van de aanwervinglijst verdwijnen als hij of zij niet genoeg zijn best had gedaan om de jury te overtuigen⁸.

Uit de cijfers van Transparency International (2012) blijkt voorts dat vooral politie en politieke partijen het moeten ontgelden. Ngo's en religieuze instanties kunnen dan weer op het meeste vertrouwen rekenen. 73% van de ondervraagden vond dat de overheid op een inefficiënte manier corruptie bestrijdt. Tijdens de interviews haalden sommigen jongeren een voorbeeld aan van corruptie tijdens de voorbije presidentsverkiezingen. Leden van het CPDM, de partij van huidig president Paul Biya, kwamen naar Djottin en deelden briefjes van 5000 CFA⁹ uit aan gezinnen om hen te overtuigen op Biya te stemmen.

Als gevolg van deze corruptie leken vele jongeren hun ambities op te geven. Kosten maken om een universitair diploma te halen was in hun ogen vaak een maat voor niets, tenminste, als je niemand binnen de overheid kende om je aan een job te helpen. Aan de andere kant werd vastgesteld dat sommige geïnterviewden toch een licht positieve tendens opmerkten en vonden dat de overheid eindelijk leek wakker te worden voor de vele problemen gerelateerd aan corruptie. De 'Global Corruption Barometer' ondersteunt deze gegevens. 62% van de ondervraagden vond dat er de afgelopen jaren meer werd gedaan tegen corruptie, tegenover 24% die vonden dat alles hetzelfde was gebleven.

Op het einde van de observatieperiode in Djottin voor dit onderzoek, was te merken hoe de overheid inzette op een campagne tegen corruptie. Verscheidene (ex)politieke topfiguren werden gearresteerd op verdenking van corruptie. Hierbij dient wel de kritische bemerking tot worden gemaakt dat de gearresteerden veelal leden waren van de grootste oppositiepartij Social Democratic Front.

2.3 Djottin, een rurale gemeenschap

42% van het Kameroense grondgebied is volgens het CIA Factbook (2012) nog niet verstedelijkt en dus ruraal gebied. Djottin hoort hier ook bij. Hoewel Djottin voor een dorp

⁸ Lees: indien ze niemand steekpenningen toestaken.

⁹ 5000 CFA is ongeveer gelijk aan 7,5 euro. De meeste mensen in het dorp verdienen zo'n 40 000 CFA/maand

een tamelijk grote gemeenschap heeft van ongeveer 12 000 inwoners blijven de inwoners er naar refereren als “broussedorp”. De meeste mensen zijn landbouwers. In Kameroen werkt 70% van de bevolking in de landbouwsector (CIA, 2012) en eigen observaties doen vermoeden dat het in Djottin zelfs meer zou kunnen zijn, maar daar zijn geen cijfers over. Een veel gebruikte uitdrukking onder de dorpsbewoners is: “dat je in Djottin leerkracht bent, landbouwer of allebei”, andere jobmogelijkheden zijn er amper wanneer we de kleine medische staf van het lokale ziekenhuis buiten beschouwing laten.

Er is geen elektriciteit in het dorp. Drinkbaar water is er wel dankzij een samenwerking tussen de katholieke kerk en de ngo DADA opgericht door de dorpsbewoners. Toch zijn er nog enkele geïsoleerde wijken waar geen stromend water is. Djottin ligt op ongeveer 25 kilometer van Kumbo, de dichtstbijzijnde stad. Door de slechte staat van de wegen doe je hier een uur over met de wagen en iets minder lang met een brommer. Brommers zijn dan ook het vervoersmiddel bij uitstek, maar tijdens het regenseizoen is het voor hen zeer moeilijk om de stad te bereiken. Het dorp is dan voor enkele maanden tamelijk geïsoleerd van de buitenwereld.

Elke regio in Kameroen is opgedeeld in meerdere divisies en deze worden op hun beurt opgesplitst in subdivisies. Djottin behoort tot de Engelstalige Noord-Westregio en maakt deel uit van de Bui-divisie, met de stad Kumbo als hoofdplaats. De lokale taal in Djottin is het Noni, deze taal wordt ook in vijf andere naburige dorpen gesproken. Samengenomen vormen deze dorpen de Noni-Subdivisie.

Onderzoek doen binnen een rurale context is uiteraard anders dan in verstedelijkt gebied. Hieronder worden enkele belangrijke aspecten besproken waarmee rekening dient gehouden te worden bij het werken en onderzoek doen in een landelijke omgeving in Kameroen.

2.3.1 Traditioneel leiderschap

Traditionele autoriteiten spelen op het platteland en zeker in Djottin nog een grote rol van belang. In de hele Engelstalige regio (zowel Noord – als Zuid-West) bestaat er een traditie van *Fondommen*, wat naar onze context als koninkrijken omschreven zou kunnen worden, maar dan op een veel kleinschaliger niveau (Argenti, 2007). De *Fon* staat aan het hoofd van de traditionele leiders en regeert vanuit zijn *paleis*. Er is een raad van traditionele leiders die eveneens een beperkte rechterlijke macht kan uitoefenen, de *Kwifon* (Argenti, 2007). Deze raad spreekt recht uit over lokale aangelegenheden zoals burenruzies, twisten omwille van grond of kleine diefstallen. Grote criminele feiten worden doorverwezen naar de politionele instanties aanwezig in het dorp. Enkel de belangrijkste mannen uit het dorp maken deel uit van de *kwifon*, waaronder zij die uit een familie komen die Djotin zouden *gesticht* hebben.

Ze worden aangesproken als *bofaah*, de belangrijkste onder hen hebben geen *fondom* maar wel een *faidom*. Een *faidom* bestaat uit meerdere huizen maar is kleiner en minder belangrijk dan een *fondom*. Vrouwelijke titeldragers verzamelen in de *Fimbwen*, aan het hoofd van deze organisatie staan de *Yaahs*, oftewel, koninginnen.

Er zijn verschillende traditionele titels en die zijn gerangschikt volgens een, voor buitenstaanders althans, ingewikkeld en strikt hiërarchisch systeem. Hieronder staat de hiërarchie opgelijst, beginnend met de functie die het meeste aanzien geniet en van waaruit men het meeste macht kan uitoefenen:

Fon
Yaah
Bwindi
Bofaah
Tantoh
Shey
Gewone dorpsbewoners

Fon

Een *fon* staat aan het hoofd van een dorpsgemeenschap. Het is een functie die hij erft. Wanneer de *fon sterft*¹⁰ moet traditiegewijs de oudste zoon het van hem overnemen. Wanneer er geen oudste zoon is, of wanneer deze reeds overleden is, dan is het de *Kwifon* die de nieuwe *fon* aanduidt. Deze wordt gezocht binnen de koninklijke familie. Wanneer de *Kwifon* iemand identificeert als de nieuwe *fon* dan mag deze persoon in principe niet weigeren. Normaal gezien is er maar een *fon* per dorp, in de realiteit komt het echter vaker voor dat er meer dan een *fon* per dorp aanwezig is. Ook in Djottin zijn er twee, de reden hiervoor wordt verderop in dit hoofdstuk besproken.

Een *fon* heeft enkel gezag over lokale aangelegenheden. Wanneer dorpsbewoners een probleem hebben kunnen ze bij de *fon* op consultatie komen of wanneer het slecht gaat met de oogst kan de *fon* hulp van de voorvaders inroepen. Een *fon* kan ook beslissen in welke gewassen de gemeenschap zal investeren, de voormalige *fon* heeft koffieboomen naar Djottin gebracht. Inzake infrastructuur voor het dorp kan de *fon* zich inzetten, het gaat dan van kranen aanleggen tot wegen opknappen. Hij is de voorzitter van de *kwifon*. Deze kan soms onafhankelijk van hem beslissingen nemen maar bij twijfel over de te volgen weg krijgt de

¹⁰ Een fon “sterft” volgens de traditie niet maar “verdwijnt”. Wanneer er een opvolger wordt aangeduid spreekt men in Djottin over de “terugkomst” van de fon.

fon steeds het laatste woord. Hij kan ook, indien hij dit nodig acht, de beslissingen van de *kwifon* herroepen.

Er is een officiële burgemeester, aangesteld door de Kameroense overheid. Zijn bevoegdheid geldt niet enkel voor Djottin maar ook voor de vijf andere Noni-sprekende dorpen. Deze worden samengebracht in de Noni-subdivisie. De burgemeester overlegt op tijd en stond met de *fon* en rapporteert aan de regering.

De vrouw van de *fon* wordt *winto* genoemd. Zij heeft geen echte macht maar wordt gewoon gerespecteerd als vrouw van. Enkel wanneer de *fon verdwijnt* neemt zij de troon over in afwachting van zijn *terugkomst*. De troon mag nooit langer dan drie dagen leeg blijven dus binnen deze tijdspanne moet er een nieuwe *fon* worden aangeduid. Deze nieuwe *fon* neemt dan de *winto's* van de verdwenen *fon* over.

Yaah

Een *yaah* is een koningin maar niet de vrouw van de *fon*. Het is een titel die enkel de *fon* kan toewijzen. Hij doet dit op basis van verdienste voor de gemeenschap. Wanneer de *fon* in overleg met de *kwifon* tot het besluit komt dat een bepaalde vrouw een zeer grote inspanning voor de gemeenschap in Djottin heeft gedaan, dan kan zij tot *yaah* worden gekroond. *Yaahs* zijn na de *fon*, de belangrijkste traditionele titeldragers hoewel hun invloed niet onmiddellijk zichtbaar is in het dagelijkse dorpsleven.

Bwindi

Ook deze titel kan enkel aan vrouwen gegeven worden. *Bwindi's* worden gekroond door *bofaahs* maar staan er, eens gekroond, volgens de traditionele rangorde boven. Zij worden als "moeders van de *bofaahs*" aangeduid. De *bwindi's* zetelen naast de *Yaahs* in de *fimbwen*. *Bwindi's* van een bepaald *faidom* staan aan het hoofd van alle vrouwen die uit hetzelfde *faidom* komen. Elke *country Sunday*¹¹ komen alle vrouwen van een *faidom* samen om de activiteiten van de komende week te bespreken (dit kan gaan over wie welk stuk land bewerkt, wie er zal koken, wanneer dat de christelijke geloofsgroep bij elkaar komt, enzovoort). *Bwindi's* zitten deze vergaderingen voor.

Bofaah

Deze mannen staan aan het hoofd van de families die Djottin zouden uitgebouwd hebben tot wat het nu is. De families zijn al lange tijd aanwezig in Djottin. De mannen die aan het hoofd staan van de twee families die volgens de legende Djottin zelfs gesticht zouden

¹¹ Dit is een rustdag na de marktdag. De marktdag schuift elke dag een week op en *country Sunday* dus ook. Wanneer *country Sunday* en een echte zondag samenvallen spreken dorpsbewoners over *Semi Christmas* en wordt de rustdag een echte feestdag.

hebben, hebben een eigen *faidom* en eigen traditionele dienaren, die ze naar eigen goeddunken kunnen aanstellen.

Tantoh

Dit is de woordvoerder van de *fon*. Wanneer de *fon* niet aanwezig kan zijn op een vergadering van de *kwifon* zal de *tantoh* in zijn naam spreken. Vroeger was het zo dat een *fon* niet rechtstreeks met zijn bevolking mocht communiceren en dan was er steeds de *tantoh* om te vertalen. Ondertussen is deze regel afgeschaft.

Shey

Zowel mannen als vrouwen kunnen tot *shey* gekroond worden. Mannen die aan het hoofd staan van hele grote families worden automatisch *shey*, maar zij hebben minder aanzien dan mannen of vrouwen die echt gekroond worden. De titel wordt uitgereikt aan mannen of vrouwen die iets voor de gemeenschap verwezenlijkt hebben. Het zijn ook enkel deze laatste die mogen zetelen in de *Kwifon* of de *Fimbwen*.

Twee fons in Djottin

In Djottin is het historisch zo gegroeid dat er twee verkozen *fons* zijn, beide oorspronkelijk van dezelfde familie afkomstig. Volgens de legende verdween de *fon* op een dag en moest zijn oudste zoon hem binnen de drie dagen opvolgen. Deze oudste zoon was echter in Nigeria om Kolanoten¹² te verkopen en wist niets af van de *verdwijning* van zijn vader. Hierop werd de jongste zoon tot *fon* gekroond. Bij de terugkomst van de oudste zoon leidde dit tot spanningen. De moeder koos de kant van haar eerstgeborene en samen stonden ze erop dat enkel hij de rechtmatige troonopvolger kon zijn. De *kwifon* reageerde hierop met het vonnis dat het aan de oudste zoon was om de jongste te doden indien hij zijn plaats wilde innemen. Dit lukte de oudste zoon echter niet (omwille van pech of omwille van de emotionele band die hij met zijn broer had, de verhaallijnen lopen hierover uiteen). De jongere broer, die de commotie rond zijn persoon beu was, zette een stap opzij en liet de oudste uiteindelijk het roer overnemen. Deze had op dit moment al een ander *fondom* gesticht en huldigde zich in traditionele klederdracht van de *fon*. Het dorp kende hierop heel wat tegenspoed. Zo werden vrouwen niet langer zwanger en bleef de regen uit waardoor er amper iets te oogsten viel. De *kwifon* zag hier een teken van de goden in om beide broers officieel als *fon* te erkennen. Nadien zou de rust zich in het dorp hersteld hebben.

¹² Kolanoten hebben een grote traditionele waarde. Bij alle vieringen in het dorp worden ze, net zoals palmwijn, onder dorpbewoners gedeeld. De twee eerste families in Djottin zouden beiden een kolanoetboom hebben geplant, wiens boom het snelste groeide zou, volgens de legende, de leiding over het grondgebied krijgen.

Dit is een factor om rekening mee te houden aangezien beide leiders het niet altijd even goed met elkaar kunnen vinden. De ene *fon* is katholiek en weigert om met meer dan één vrouw te trouwen, terwijl de andere vier vrouwen heeft. Traditioneel gezien is het nochtans zo dat het belang van een leider mede afgeleid kan worden uit het aantal vrouwen die deze leider heeft (zie ook Argenti, 2007). Toch lijkt men er in Djottin mee te kunnen leven dat een van de twee *fons* slechts een vrouw heeft, al draagt hij wel zorg voor de overlevenden vrouwen van zijn voorganger. Dit kan verklaard worden door het succes van de katholieke kerk in Djottin. Over het algemeen wordt er op dit moment zelfs eerder afkeurend gereageerd ten opzichte van polygamie.

2.3.2 De plaats van religie

In Djottin is de meerderheid van de inwoners christelijk en een kleine minderheid moslim. De moslim minderheid bestaat voornamelijk uit het oorspronkelijke nomadische Fulani volk. Naar schatting zouden zij een gemeenschap van 1500 inwoners vormen¹³. Onder de christenen valt er een onderscheid te maken tussen baptisten en katholieken. De baptistische (een stroming binnen het protestantisme) kerk zou naar schatting van de lokale dominee over 1000 volgelingen beschikken. Het is dan ook voornamelijk de katholieke kerk die sterk staat. De leerlingen die voor dit onderzoek geïnterviewd werden gingen op twee na, allemaal naar een katholieke school. Dit is eveneens een factor waarmee men bij de resultaatsbespreking rekening dient te houden.

Kinderen en jongeren krijgen een opvoeding waarbij religie vaak heel belangrijk is. Vele aspecten van het sociale leven in Djottin zijn gelieerd aan religieuze aangelegenheden. Zo is zondag naar de kerk gaan niet louter aanwezig zijn voor een misviering. Na de misviering kan, wie hiervoor toestemming heeft van de plaatselijke catechist, een oproep doen. Hier werd ondermeer gebruik van gemaakt door het lokale ziekenhuis. Wanneer er gratis vaccins voor kinderen werden gezet, dan werd dit in de kerk meegedeeld. Ook de ngo DADA riep in de kerk mensen op om naar de algemene vergadering te komen, of om zich in te zetten voor gemeenschapswerk.

Tijdens de interviews werd ook gepolst naar de waarde die jongeren hechten aan religie en hoe religie en traditie zich volgens hen tot elkaar verhouden.

¹³ Deze schatting werd gemaakt door de voorzitter van de lokale ngo DADA.

2.3.3 Het belang van hiërarchie

Respect hebben voor hiërarchie is in Djottin heel belangrijk. Aitken (2001) had het in zijn onderzoek over Zimbabwaanse jongeren die het tot ver in de twintig vanzelfsprekend vonden om hun ouders beslissingen te laten nemen en deze te respecteren, in Djottin is dit niet anders. De samenleving is op verscheidene manier hiërarchisch opgedeeld. Over de traditionele hiërarchische structuren hebben we het in dit hoofdstuk al gehad maar ook in het familiale leven geldt een hiërarchie. De man staat aan het hoofd van een gezin en respect voor de ouders door kinderen is heel belangrijk. Ook religieuzen leiders zoals priesters en zusters genieten veel respect.

3. Methodologisch kader

In dit hoofdstuk wordt belicht hoe het onderzoek tot stand kwam en welke onderzoeksmethodes het meest toepasselijk leken. De sterktes en zwaktes van alle gekozen methodes worden overlopen.

3.1 Open interviews

Het onderzoek is grotendeels gebaseerd op semigestructureerde diepte interviews bij leerlingen tussen 12 en 21 jaar oud die naar de middelbare school gingen in Djottin. In elk interview werden vier hoofdthema's aangesneden (Kameroen, Djottin, traditie en toekomst) deze werden door zeven vragen aangekaart, naar gelang de antwoorden van de jongeren konden deze vragen worden uitgebreid en uitgediept. De jongeren kregen de kans om vrij hun observaties of mening te delen. Op die manier konden ze het interview mee sturen en kregen ze een participerende rol toegewezen waarin zij zelf konden bepalen wat belangrijk was voor hen. Zo werd er niet louter uitgegaan van de interesse van de onderzoeker, maar vertrokken vanuit de eigen leefwereld van de jongeren. De thema's die besproken werden:

- Wat zijn de eerste woorden die in je opkomen wanneer je aan Kameroen denkt?
- Wat zijn de eerste woorden die in je opkomen wanneer je aan Djottin denkt?
- Wat betekent traditie voor jou?
- Kunnen tradities en religie samengaan?
- Kunnen tradities en ontwikkeling hand in hand gaan?
- Denk je dat tradities er altijd zullen zijn? Of zijn er te veel invloeden van buiten Kameroen die er voor zorgen dat tradities verdwijnen?
- Hoe denk je dat je eigen toekomst er zal uit zien?

Er werd om verschillende redenen voor deze onderzoeksmethode geopteerd. Uiteraard is het zo dat indien er gewerkt wordt met surveys er op een snellere manier meer mensen kunnen worden bevraagd en dat de resultaten dan meer veralgemeenbaar zijn (De Sardan,2005). De context waarbinnen dit onderzoek gevoerd werd liet dit echter niet toe. Zich schriftelijk uitdrukken was een groot struikelblok voor vele leerlingen. Ze konden zich soms mondeling prachtig uitdrukken, maar schriftelijk bleef daar weinig of niets van over. Het zou voor hun een obstakel zijn om een survey in te vullen. Het is natuurlijk mogelijk om de vragen zo op te stellen dat er enkel antwoorden moeten aangevinkt worden, maar dan worden de mogelijkheden beperkt en zou het vooral gaan om wat de onderzoeker denkt dat relevant is. Door een echte dialoog met de jongeren aan te gaan kon er langer stilgestaan worden bij bepaalde thema's en kregen de jongeren de kans om dingen op hun manier te verwoorden. Er ontstond een doorgedreven uitwisseling van ideeën, iets wat de diepgang van het onderzoek enkel ten goede komt. Indien er meer tijd geweest was zou het in eerste instantie interessant zijn om nog meer interviews af te nemen. Nadien had men dan aan de

hand van de resultaten van de half-open interviews, vragenlijsten kunnen opstellen of aan de hand van focusgroepen met jongeren dieper op bepaalde aangehaalde problemen kunnen inspelen.

Door met mondelinge interviews te werken konden de jongeren zich vrijer uitdrukken. Niettemin bleef het voor de jongeren moeilijk om de onderzoeker als gelijke te bekijken. In een samenleving waar respect voor hiërarchie heel belangrijk is moet er rekening mee gehouden worden dat leerlingen soms antwoorden zouden kunnen geven waarvan ze denken dat de onderzoeker deze wil horen. Dit probleem werd deels voorkomen door als onderzoeker voorafgaand aan het interview duidelijk te maken dat de geïnterviewde de keuze heeft om al dan niet deel te nemen aan de bevraging, dat er geen juiste of foute antwoorden zijn en dat de onderzoeker ook openstaat om vragen van de geïnterviewde te beantwoorden. Ook de locatie waar het interview doorging konden de jongeren zelf bepalen. De meeste kozen ervoor om het op de school te laten plaatsvinden, enkelen verkozen hun eigen woonomgeving of een andere locatie. De keuze werd aan de jongeren gelaten in de veronderstelling dat ze zich minder gespannen zouden voelen. De interviews werden pas afgenomen na een periode van drie maand en op die manier werd de tijd genomen om eerst een vertrouwensband op te bouwen. Afhankelijk van de respons van de geïnterviewde konden de interviews tussen 30 minuten en 90 minuten duren.

3.1.1 werken met jongeren

In de eerste plaats is het belangrijk om te beseffen dat de onderzoeker in de ogen van de bevroegde leerlingen boven hen staat. Respect voor meerderen is belangrijk in Kameroen en in Djottin, dit zou dus kunnen leiden tot antwoorden die de ondervraagden wenselijk achten tegenover de onderzoeker. De onderzoeker was in het geval van dit onderzoek ook zelf leerkracht in de school waar het grootste deel van de interviews werd afgenomen. De leerlingen zouden daarom angst kunnen hebben om hun mening te uiten, want deze zou de informatie altijd kunnen doorgeven aan de schoolleiding. Het is daarom van groot belang om een goede vertrouwensband met de geïnterviewden op te bouwen.

Daarnaast bleek uit de interviews met jongeren dat zij zich soms ongehoord voelden. Frustraties omtrent het hiërarchische systeem waarbij ouderen het laatste woord hebben waren bij sommige jongeren groot. Abbink (2005) heeft het over spanningen tussen generaties waarbij jongeren zich genegeerd zouden voelen door gezag, zowel traditioneel als politiek. Het onderzoek in deze bachelorproef dat net een stem wil geven aan jongeren zou voor een stuk tegemoet kunnen komen aan deze gevoelens van frustratie. Aan de andere kant zou het de frustratie nog meer kunnen voeden. Zo werden tijdens dit onderzoek jongeren gehoord, maar dit bood geen garanties voor de toekomst. Als onderzoeker was het dus belangrijk om aan de ene kant de jongeren een uitlaatklep te bieden en een open dialoog met hen te voeren. Aan de andere kant moest er over gewaakt worden dat er geen onrealistische verwachtingen gecreëerd werden.

Dat zijn niet de enige obstakels bij werken met jongeren. Aitken (2001) vraagt zich af in welke mate volwassen onderzoekers zich nog echt kunnen inleven in de wereld van kinderen en jongeren. Jonge mensen bekijken dingen misschien op een andere manier, een manier die volwassenen misschien verleerd hebben. Hij stelt zich dan ook de terechte vraag:

“If we can no longer fully empathize with young people or imagine what they experience, how can we write and establish agendas on their behalf?” (Aitken, 2001) p. 8

Volgens Punch (2002a) hoeft dit echter geen probleem te zijn. Zij denkt niet dat onderzoek met jongeren of kinderen echt fundamenteel verschillend is van onderzoek met volwassenen. Wel moet er met een aantal factoren rekening worden gehouden. Zo zegt Punch (2002a) dat veel afhangt van de ingesteldheid van de onderzoekers zelf. Zo gaan sommige onderzoekers er vanuit dat kinderen en jongeren heel verschillend zijn van volwassenen en dat lange periodes van observaties en kennismaking nodig zijn vooraleer aan het onderzoek te beginnen. Punch (2002a) weerlegt deze opmerkingen door te stellen dat periodes van observatie een meerwaarde vormen voor elke type onderzoek, omdat men meer kan ontdekken dan wanneer men bijvoorbeeld enkel afhankelijk is van een eenmalig onderzoek. Ze erkent echter dat er problemen kunnen verwacht worden tijdens de observatie van kinderen en jongeren zelf omdat het voor volwassenen nu eenmaal moeilijker is om helemaal in de wereld van kinderen of jongeren door te dringen aangezien ze er zelf geen deel van uitmaken.

Ook dit hoeft geen probleem te zijn, er hoeft gewoon rekening mee gehouden te worden (Punch, 2002a). Net zoals een vrouwelijke onderzoekster er zich bewust van moet zijn dat bij onderzoek naar een bepaalde groep mannen haar rol als vrouw invloed kan hebben op de onderzoeksresultaten. Het omgekeerde geldt natuurlijk ook voor een mannelijke onderzoeker met een overwegend vrouwelijk onderzoeksveld.

Punch (2002a) denkt dat de meeste van boven vermelde mogelijke problemen het beste kunnen voorkomen worden door met diverse onderzoeksmethodes aan de slag te gaan. Zo kan er naast observaties gebruikt gemaakt worden van interviews. Op deze manier zouden kinderen of jongeren niet betutteld worden maar net de kans krijgen om zich vrij uit te drukken zoals zij het gepast achten. Daarnaast kan er gebruik gemaakt worden van meer “kindvriendelijke” technieken zoals bijvoorbeeld het laten nemen van foto’s of bepaalde dingen te laten tekenen. Dit kan in sommige gevallen tegemoet komen aan eventueel moeilijke communicatie tijdens een interview. Door andere technieken toe te passen hoeven kinderen of jongeren niet enkel verbaal te communiceren.

Toch blijft het belangrijk om niet al te veel te focussen op verschillen tussen volwassenen en kinderen, volgens Punch (2002a) dreigen alle kinderen en alle volwassenen zo op een hoop gegooid te worden. Dit terwijl er tussen jongeren onderling een grote diversiteit blijft. De

context waarin een onderzoek gevoerd wordt, is daarom meebepalend bij de keuze van onderzoekstechnieken. Verschillende aspecten, zoals de leeftijd van de kinderen of jongeren, de tijd dat er is om het onderzoek uit te voeren en de omgeving waarin het wordt uitgevoerd spelen een rol in het kiezen van methodes en het is belangrijk om je daar als onderzoeker bewust van te zijn.

Het was voor mij in de eerste plaats belangrijk om me bewust te zijn van mijn rol als blanke vrouwelijke onderzoekster. Het was opmerkelijk dat ik vooral werd aangesproken op het “blank zijn” en niet zozeer op mijn geslacht. Tijdens de interviews met jongens had ik niet het gevoel dat zij mij als vrouw anders behandelden. Zo communiceerde ze op een heel open manier over ondermeer hun toekomstplannen en verwachtingen omtrent hun toekomstige vrouw en gezin. Wat opviel was dat meisjes soms een bondgenoot in mij zagen om bijvoorbeeld het vrouwonvriendelijke erfrecht aan te klagen maar ook om meer persoonlijke verhalen of problemen te vertellen. Toch was het vooral mijn huidskleur die zowel jongens als meisjes intrigeerde. Ze wilden weten waarom ik als blanke naar Kameroen kwam en hoe het leven er in België aan toe ging. Door hen aan te moedigen om vragen te stellen en hier naar best vermogen op te antwoorden hoop ik dat de zenuwachtigheid die sommigen hadden om aan het onderzoek van een blanke mee te werken is verdwenen. Ik geloof ook dat door meermaals te benadrukken dat het niet verplicht was om deel te nemen aan de interviews de jongeren zich minder verplicht voelden, ook al ging het om onderzoek van een blanke. Helemaal zeker kan ik hier natuurlijk nooit van zijn.

Ook de periode waarbinnen het onderzoek moest worden uitgevoerd, zes maanden, had een invloed op het onderzoek. In eerste instantie wilde ik graag aan een (journalistiek)project werken met jongeren over hun leefomgeving en over het belang van tradities hierbinnen. Spoedig bleek dat dit binnen deze beperkte tijdsperiode niet mogelijk was. Hoewel ik, in het kader van mijn taak als leerkracht, het project probeerde verder uit te werken binnen de zes maanden ben ik na twee maanden tot de conclusie gekomen dat werken via interviews een goed alternatief zou zijn. Door mijn rol als leerkracht bracht ik veel tijd met jongeren door en had ik al banden kunnen opbouwen. Ik heb dan gepolst bij de jongeren of zij hieraan zouden mee willen werken en vanaf de derde maand in Djottin ben ik overgaan tot het afnemen van de interviews. Dit bleek een goede beslissing want het projectwerk is uiteindelijk niet afgeraakt.

3.1.2 Selectieproces van de geïnterviewden

Er werden twintig jongeren geselecteerd voor een interview. Het ging om een zeer heterogene groep omdat dit onderzoek een zo divers mogelijk spectrum van meningen aan bod wilden laten komen. De grote gemeenschappelijke deler was dat het om schoolgaande jongeren ging. Allemaal volgden ze een opleiding aan de middelbare school.

Er werden tien meisjes en tien jongens bevroegd. De jongste ondervraagde was twaalf, de oudste eenentwintig. Iets minder dan de helft van de geïnterviewden zat op internaat en de anderen woonden in Djottin zelf. Zes jongeren waren niet afkomstig uit Djottin maar verbleven er om naar school te kunnen gaan. Ook op religieus vlak werd er een poging gedaan om een heterogene groep samen te stellen. Dit verliep moeilijker dan verwacht, de overgrote meerderheid van de geïnterviewden was katholiek, achttien om precies te zijn, een meisje was baptist en een ander meisje was moslim.

De interviews werden pas na drie maanden afgenomen. In tussentijd was het als onderzoeker mogelijk om de gemeenschap in Djottin veel beter te leren kennen en lukte het ook om vertrouwensbanden op te bouwen met jongeren uit het dorp. Na deze tijd van actieve observatie werden de jongeren op basis van de in bovenstaande alinea criteria benaderd. De jongeren werden aangesproken en gevraagd of ze het zagen zitten om deel te nemen aan een interview in het kader van dit onderzoek. Er werd duidelijk gemaakt dat deelnemen absoluut vrijblijvend was en het doel van het onderzoek werd besproken. De mogelijkheid om zelf vragen te stellen als geïnterviewde werd telkens onderstreept. De jongeren kregen ook de keuze of ze al dan niet hun (volledige) naam lieten opnemen bij de uitwerking van het interview. Dit uiteraard om hun privacy niet te schenden. Alle geïnterviewde jongeren zagen geen probleem in het gebruiken van hun officiële namen.

3.2 Participatieve observatie

De term “participatieve observatie” wordt voornamelijk gebruikt bij antropologische studies maar kan ook in verschillende velden van sociale wetenschappen worden toegepast. Het gaat om tamelijk lange periodes (meerdere maanden) van observatie die gekoppeld worden aan het praten met de personen of groepen die het doel vormen van de observaties. Hierin schuilt dus het participatieve element van de term. Hoe lang er geobserveerd wordt of hoe ver onderzoekers gaan in het participeren hangt af van de aard van het onderzoek en ook de aard van de onderzoeker. Wat zijn de overheersende normen en waarden? Waarom worden bepaalde dingen gedaan? Wat verwacht de geobserveerde doelgroep van het leven en hoe organiseren zij dit? Het doel van participatieve observatie is om beter te begrijpen hoe de geobserveerde groep naar de wereld kijkt (Delamont, 2004).

Om onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden zal de onderzoeker veldwerk verrichten. Dit “veld” kan een school zijn, een boerderij, maar ook een dorp (Delamont, 2004). In dit onderzoek werd het “veld” ruim opgenomen. In de eerste plaats omdat bij het begin van de zes maanden onderzoekstijd de onderzoeksvragen nog niet vaststonden. Het was de eerste twee maanden vooral belangrijk om zoveel mogelijk, in zoveel mogelijke settings (de school, de boerderij, de kerk, de familie, de traditionele autoriteiten) en op zo verschillend mogelijk

tijdstippen, te observeren. Pas na deze eerste maanden werd beslist om het onderzoek voornamelijk op jongeren te richten en werden de observaties meer op hen toegespitst.

Naast de momenten waarop geobserveerd wordt, is dus ook de plaats waar dit wordt gedaan van belang. Zowel "tijd" als "plaats" spelen een essentiële rol. De onderzoeker die actief opzoek is naar observaties kan bijvoorbeeld een dagelijkse routine opbouwen waarbij elke dag langs de belangrijkste plaatsen in het dorp gewandeld wordt, door de interactie met bewoners onderweg kan de onderzoeker heel wat boeiend materiaal verzamelen. Falzon (2009) omschrijft dit als: "*Spacial routine*".

In de eerste maanden van het onderzoek was het participatieve aspect van het onderzoek nog beperkt. Zo werd er af en toe een maaltijd gedeeld, ging ik zondag naar de kerk en gaf ik enkele uren per week les in een katholieke middelbare school. Pas de laatste drie à twee maanden kwam er een meer doorgedreven versie van participatie tot stand. Zo woonde ik dan in een gezin, at ik elke dag met dorpsbewoners samen, genoot ik met jongeren van hun vrije tijd en probeerde ik mee te werken op het land. Ik geloof dat het dankzij deze vorm van participatie was dat ik het vertrouwen van de jongeren kon winnen. Uiteraard nam dit proces tijd in beslag. In het begin was ik gewoon aanwezig. Zo ging ik naar school ook al moest ik eigenlijk geen les geven. Dit gaf mij de tijd om de jongeren te observeren en om ook op hun vragen te antwoorden. Vele hadden vragen over de reden van mijn verblijf en over het leven in Europa. Door open te staan voor vragen van de jongeren kon ik ook aan hen vragen stellen en zo konden er banden worden opgebouwd. Aan deze banden werd constant gewerkt door mee te gaan naar sportwedstrijden of schooluitstapjes maar ook door gewoon rond te lopen in het dorp en keer op keer informele gesprekken aan te knopen.

Ik denk dat enkele interviews nog meer waardevolle informatie hadden kunnen opleveren indien ze een aantal maanden later zouden zijn afgenomen. Dit omdat het voor mensen en jongeren tijd vergt om zich open te stellen en ook voor de onderzoeker zelf vergt het heel wat tijd om de lokale context te doorgronden. Omdat het onderzoek binnen een periode van zes maanden moest worden afgewerkt kon dit echter niet.

Volgens Delamont (2004) hoef je als onderzoeker niet noodzakelijk in grote mate te participeren. Zij heeft het over "total immersion" en "partial immersion". Ze wijst er op dat binnen de antropologie veelal wordt gekozen voor een aanpak van "total immersion" waarbij de onderzoeker ook echt in het "veld" gaat wonen. Onderzoekers kunnen ook kiezen om deels in het "veld" te staan. Door bijvoorbeeld meerder uren per dag aanwezig te zijn, te observeren en participeren, maar 's avonds wel naar je eigen huis te gaan, je eigen eten klaarmaken en in je eigen bed slapen. In welke mate een onderzoeker wil participeren hangt dus van hemzelf en van de onderzoekdiscipline af. Tedlock (2000) gaat er vanuit dat het participeren van onderzoekers zelfs zo ver kan gaan dat ze "bicultureel" worden en er volgens haar twee wereldbeelden op na gaan houden.

Voor dit onderzoek bevond ik mij ergens tussen “total immersion” en “partial immersion”. De eerste drie maanden van het onderzoek woonde ik weliswaar in het dorp maar wel in een apart huisje, pas de laatste drie maanden verhuisde ik naar een gezin. Daarnaast geloof ik dat om over “total immersion” te spreken je langer dan zes maanden ter plaatse moet zijn. Toch kan ik niet gewoon spreken over “partial immersion” omdat ik zeker de laatste drie maanden, de hele tijd ondergedompeld werd in de plaatselijke context.

Atkinson (1994) werkt niet met een tweedeling zoals Delamont (2004) maar heeft het over vier categorieën van participatie. Dit levert de volgende opdeling op: ‘complete observer’, ‘observer as participant’, ‘participant as observer’ en ‘complete participant’. Tedlock (2000) op haar beurt verklaart dat sommige wetenschappers er zelfs van uit gaan dat elke vorm van sociaalwetenschappelijk onderzoek participatieve observatie met zich mee brengt net omdat ook de onderzoeker deel uit maakt van de sociale werkelijkheid. Ook De Sardan (2005) lijkt zich achter deze idee te scharen.

Er zijn dus verschillende meningen in hoeverre en op welke manieren je als onderzoeker kan en moet participeren. Zelf geloof ik dat het voor mijn onderzoek noodzakelijk was om actief te participeren en deel te nemen aan het leven van de jongeren, om hun bekommernissen te delen en proberen te begrijpen wat belangrijk was in hun leefwereld. Voor elk onderzoek blijft het nodig om een kritische houding aan te nemen en een zekere afstand te bewaren. Hier schuilt volgens Tedlock (2000) een van de moeilijkste aspecten van participatieve observatie. Van de onderzoeker wordt enerzijds verwacht zich emotioneel te binden aan zijn onderzoeksobject maar anderzijds moet hij of zij toch nog in staat zijn om afstand te houden en objectief te blijven oordelen. Hong (2002) suggereert daarom dat het nuttig kan zijn om twee onderzoekers participatief te laten observeren. Waar bij de ene de rol van observeerder op zich neemt en de andere actief kan participeren. Voor mijn eigen onderzoek zorgde mijn dubbele rol als leerkracht/onderzoeker ervoor dat er hoewel ik goede banden kon opbouwen met een aantal jongeren, er toch steeds een vorm van afstand bewaard bleef omdat ik hiërarchisch gezien ‘boven’ de jongeren stond. Uiteraard verschilde die afstand per persoon. Sommige jongeren hechtten hier meer belang aan dan anderen.

Los van deze moeilijkheid geloof ik dat het door de lange aanwezigheid en het geduldig opbouwen van banden en het op graduele wijze vergaren van kennis enorm geholpen heeft bij het tot stand komen van dit onderzoek. Tedlock (2000) geeft aan dat net dit de reden is waarom ondanks in bovenstaande alinea besproken moeilijkheden toch vaak voor deze onderzoeksmethode gekozen wordt. Onderzoekers gaan er vanuit dat hun aanwezigheid en hun dagelijkse interactie met mensen ervoor zorgt dat ze beter kunnen begrijpen waarom mensen bepaalde dingen doen. Ik sluit mij hier bij aan.

4. Resultaten: de jongeren aan het woord

De onderzoeksresultaten zijn het gevolg van zes maanden participatieve observatie en twintig semigestructureerde diepte-interviews met schoolgaande jongeren in Djottin. Uit alle interviews zijn vijf onderwerpen geselecteerd die veelvuldig terugkwamen tijdens de afgenomen interviews en die een beeld scheppen over de manier waarop jongeren op het platteland in Kameroen hun lokale leefomgeving en het land waarin ze leven, beleven. De onderwerpen die een centrale rol leken te spelen in het leven van de jongeren, zoals traditie, religie, corruptie en (persoonlijke) ontwikkeling, worden in dit hoofdstuk verder uitgediept. De gegevens uit de interviews worden aangevuld met observaties en informatie uit informele gesprekken met jongeren en dorpsbewoners.

“Wij moeten niet in de duisternis blijven enkel
omwille van bomen”

Emmanuel, 21.

4.1 Het belang van tradities

Wanneer je in Djottin rondloopt word je rechtstreeks geconfronteerd met wat als “traditie” of “traditioneel” wordt beschreven. Traditionele leiders lopen in traditionele gewaden rond in het dorp. Wanneer er iemand gestorven is verschijnen de *juju's*¹⁴ om de overledene een laatste maal te eren en zijn geest op weg te helpen naar het hiernamaals (veldnotities, 12/11¹⁵). In de kerk wordt niet alleen geld geofferd, maar ook voedsel of kippen, een verwijzing naar offers die vroeger werden gemaakt om de goden te danken voor een geslaagde oogst. In de kerk worden ook liederen in het Noni gezongen. *Tatah oh*, klinkt het dan. *Tatah* is een verwijzing naar de goden, vroeger werd het gebruikt om zich te richten tot meerdere goden nu om een christelijke god te vereren (veldnotities, 02/12).

Op de dag na de plaatselijke markt, *Country Sunday* genoemd, mag er niet gewerkt worden omdat dit de voorvaders slecht zou stemmen (veldnotities, 12/11). Zo zijn er nog heel veel voorbeelden. Jongeren in het dorp, of jongeren die er naar school gaan, worden omringd door deze tradities. Het is een aspect dat sterk aanwezig is in hun leefomgeving daarom werd aan de geïnterviewde jongeren gevraagd welke definitie(s) zij aan tradities geven en

¹⁴ *Juju's* zijn gemaskerde mannen die tussen de menselijke beschaving en de wereld van de goden zouden staan. Belangrijke traditionele leiders hebben eigen *juju's* met elk een specifieke betekenis. Bij een overlijden van iemand in het dorp, of de kroning van iemand tot traditionele leider, zijn zij aanwezig.

¹⁵ maand/jaar

wat het belang hiervan voor hen was. Hoe vonden zij dat tradities zich verhouden tot religie, ontwikkeling en hun eigen leven?

Opmerkelijk was dat tradities vooral geapprecieerd werden omwille van de normen en waarden die ze uitdragen. Voor jongeren maken tradities deel uit van hun lokale dorpscultuur en bepaalt cultuur hun identiteit voor een stuk. Deze gedachtegang komt overeen met Hoffmans (2007) standpunt over identiteit dat in het conceptuele kader ter sprake kwam. Iemand's identiteit wordt deels samengesteld door de verschillende sociale systemen, oftewel culturen, waar iemand deel van uitmaakt. Net omdat tradities deel gaan uitmaken van de identiteit van de jongeren vonden zij ook dat ze het recht hadden deze aan te passen wanneer nodig. Bovenal stond respect voor de voorvaders voorop, daarom ook dat de geïnterviewde jongeren tradities wilden voortzetten en geloofden in hun blijvend karakter. Toch wilden ze dit bereiken binnen een hedendaags kader dat de ontwikkeling van het dorp kon stimuleren. De belangrijkste opmerkingen omtrent tradities worden in onderstaande alinea's weergegeven:

Roseline (17): *“Tradities zijn de activiteiten waaraan de inwoners van een dorp deelnemen.”*

Theresia (13): *“Het zijn de gebruiken en overtuigingen van de inwoners van een dorp.”*

Marcéline (16): *“Het is ook de manier waarop er gecommuniceerd wordt, de taal speelt een grote rol.”*

Precillia (15): *“Het is een geloof dat heerst onder de inwoners van een dorp.”*

Bovenstaand fragment uit een gesprek tussen vier klasgenoten (het derde middelbaar) geeft perfect weer hoe de meeste jongeren waarmee gesproken werd tradities omschrijven. Het is iets eigen aan een bepaalde gemeenschap, het verbindt hen rond eigen gebruiken en gewoontes. Het geeft hen een houvast. Mariana (20) verwoordde het als volgt:

“Je eigen traditie is bijna zoals een religie, ik zou het omschrijven als dorpsreligie. Het bepaalt wie je bent.”

Deze reactie geeft weer dat je zowel in tradities als in religie moet “gelooven”. Enkel dan kan het iets voor je betekenen. Verschillende jongeren hamerden er op dat traditie een kwestie van geloof was. Gelooven in respect voor de voorvaders, maar ook geloof in de rampspoed die kan volgen wanneer je hen niet respecteert. Net zoals God onmiddellijk zou straffen, zouden ook de voorvaders hiertoe in staat zijn.

Ondanks het negatieve gevoel dat er bij sommigen heerste over tradities geloofden alle twintig jongeren dat tradities in de een of andere vorm zouden blijven verder bestaan. Dit sluit aan bij wat eerder in het conceptuele kader door Giddens (2003) en Gussfield (1967) werd besproken. Ook zij waren overtuigd van het permanente karakter van tradities. Jongeren zagen niet zozeer een bedreiging in invloeden van buiten het dorp zoals

ondermeer films vanuit Nigeria of hiphop uit Amerika, eerder omschreven ze het als boeiend om te ervaren hoe tradities blijven evolueren doorheen de tijd.

“Volgens mij zal traditie altijd blijven bestaan. Onze voorvaders deden het al en dus moet het mogelijk zijn om het verder te zetten, althans deze die niet schadelijk zijn. Ik hou van de combinatie tussen traditie en modern, zo luister ik bijvoorbeeld heel graag naar Amerikaanse R&B muziek, maar daarnaast hou ik van onze traditionele dansen. Ik denk dat het ene het andere niet hoeft uit te sluiten.” (Felicitas, 20)

“Ik vind dat we onze tradities moeten verder zetten, het is een teken van respect voor onze voorvaders. Zelfs wanneer we het land verder ontwikkelen moeten we deze proberen te behouden. Ik denk ook dat dit mogelijk is, want er zijn hier zoveel verschillende volkeren met allemaal eigen gebruiken en gewoontes. Ik kan mij niet inbeelden dat dit ooit verloren zou gaan. Ik denk niet dat we moeten vrezen voor de invloed van te veel Westerse gebruiken. Mensen reizen nu eenmaal, er zijn ook Kameroeners in België en dat wil daarom nog niet zeggen dat België zoals Kameroen wordt.” (Blessing, 15)

“Vroeger werden onze huizen in gras gebouwd, nu worden ze uit cement opgetrokken, vroeger liepen mensen hier naakt rond, nu dragen ze kleren. Vooruitgang en traditie zijn geen tegenpolen. Een voorbeeld: wanneer DADA¹⁶ de mensen samen wil laten werken aan de wegen zullen de mensen uit zichzelf niet altijd in beweging komen, maar wanneer de traditionele leiders er achter staan, schieten de mensen wel in actie. traditie is overal ook in Europa, kijk maar naar jou land daar hebben ze ook een koning.” (Donald, 18)

Ook dit sluit aan bij de idee van Gusfield (1967) dat tradities niet statisch hoeven te zijn maar kunnen evolueren zonder daarom te verdwijnen. In zijn werk geeft hij ook aan dat het “moderne” naast het “traditionele” kan blijven bestaan, of dat deze mekaar kunnen beïnvloeden op een manier dat het tradities een nieuwe boost kan geven. Hij haalt hier ondermeer het voorbeeld aan van lokale dialecten die dankzij deze modernisering worden opgeschreven. In Djottin werd ondermeer de bijbel naar de lokale taal, het Noni, vertaald. Daarnaast heeft een inwoner van Djottin enkele opmerkelijke dorpsverhalen opgetekend in een boek, vertaalt naar het Engels op dat ze niet verloren zouden gaan, en een groter publiek kunnen bereiken. Tomlinson (2007) had het over de manier waarop verschillende culturen onder invloed van globalisering meer op elkaars bestaan gewezen worden en zich met elkaar kunnen vermengen of net op zich zelf terugplooiën. De jongeren in Djottin merkten op dat er overal tradities bestaan, zelfs in Europese landen, hierbij verwezen zij vaak naar monarchieën.

De meeste jongeren zagen het als hun plicht om tradities verder in stand te houden. Ze wilden graag meer economische vooruitgang koppelen aan respect voor lokale tradities. De

¹⁶ Djottin Area Development Authority, de enige lokale ngo, opgericht door enkel dorpsbewoners.

verdere ontwikkeling van hun dorp was zeer belangrijk voor hen maar wel met respect voor de eigen gebruiken en waarden. Uit Ingelhart's (2000) onderzoek, besproken in het contextueel kader, kon opgemerkt worden dat samenlevingen dat in realiteit ook onbewust doen. Economische vooruitgang zorgt ervoor dat sommige traditionele waarden en normen, zoals ondermeer de centrale positie van de familie, wat meer naar de achtergrond schuiven. Toch blijven er steeds verschillen bestaan ook al staan landen op hetzelfde economische peil.

Vijf van de twintig jongeren vonden dat evoluties niet snel genoeg plaatsvonden en, afhankelijk van de geïnterviewde, zelfs gehinderd werden door tradities.

“Kleine kinderen zijn soms te afgeleid door alles wat met traditie te maken heeft en dan denk ik vooral aan juju’s. Ze zijn er zo door gefascineerd dat ze vergeten te studeren en dit leidt dan weer tot onwetendheid. Die kleine kinderen zouden onze toekomstige leiders kunnen worden, op deze manier gaat er misschien talent verloren.” (Michael, 14)

“Ik ben geen voorstanders van de traditionele regels want het verstoort de productiviteit. Zo mag je bijvoorbeeld niet gaan werken op Country Sunday. Als je het wel doet zullen de voorvaders je straffen en zal je misschien helemaal niets oogsten. Het zorgt er ook voor dat we niet geciviliseerd zijn, het kan onze ontwikkeling tegenhouden. Wanneer er juju’s aan te pas komen lijken mensen soms zichzelf niet meer te zijn, ze hebben alleen nog maar oog voor die juju’s en denken aan niets anders. Ze gedragen zich dan plots vreemd.” (Glynn, 16)

Anderen vonden dat het probleem niet zozeer bij de tradities zelf lag, maar wel bij de manier waarop voornamelijk ouderen er gebruik van maakten. De jongeren leken aan te geven dat zij niet voldoende gehoord worden in een streng hiërarchische plattelandssamenleving en hadden het gevoel soms openlijk tegengewerkt te worden (veldnotities, 02/12). Emmanuel (21) een jongen die nochtans verwant was aan een van de twee huidige *fons* had hier een zeer uitgesproken mening over:

“Djottin is rijk dankzij de koffiebomen. Mensen weten jammer genoeg niet hoe ze om moeten gaan met geld. Onze ouders houden nog heel erg vast aan tradities wat onze vooruitgang tegenhoudt. Je kan bijvoorbeeld niet zomaar een kolanootboom omver hakken omdat deze bepaalde traditionele waarden kunnen hebben, maar we moeten toch niet in de duisternis blijven omwille van bomen? Onze ouders en grootouders houden soms vooruitgang tegen gewoon om aan de eisen van onze voorvaders te voldoen. Jongeren zouden zich moeten organiseren en hier tegenin gaan. We moeten als eenheid optreden maar ook geduld hebben. Volgens mij moet er meer koffie geplant worden en moeten we de kolanootbomen verwijderen, er is toch niemand meer die ze koopt.”

Mensen zouden volgens sommige jongeren niet alleen aan tradities vasthouden uit angst om de voorvaders te misnoegen, ze zouden er ook misbruik van maken uit jaloezie en vrees voor verandering volgens de jongeren zouden ze allerlei middelen inzetten waaronder hekserij:

“Als ik aan Djottin denk, dan denk ik dat de mensen hier niet echt van ontwikkeling houden. Sommigen hebben al geprobeerd om ons dorp vooruit te helpen en ze hebben dit met hun leven moeten bekopen. Ouderen willen hen dood, ze willen geen ontwikkeling. Ze maken misbruik van traditionele geneeskunde om anderen te doden.” (Nora, 17)

“Sommige ouderen van het dorp zijn heksen of tovenaars. Zij zijn verantwoordelijk voor verschillende daden. Zo kunnen ze bijvoorbeeld een baby ziek maken omdat één van de ouders hen ooit iets misdaan heeft. Het kan zijn dat jij of je kind ziek wordt om een onverklaarbare reden, de oudere die verantwoordelijk is, zal eisen dat je je gemaakte schuld eerst afkoopt voordat er genezing kan zijn. De ontwikkeling van Djottin lijdt hier onder. Jonge opgeleiden mensen zullen bijvoorbeeld schrik hebben om een huis te bouwen in Djottin. Het gebeurde al dat zo iemand plotseling sterft zonder enige reden, nadat het huis af is. Volgens mij willen deze heksen en tovenaars gewoon niet dat het dorp zich verder ontwikkelt.” (mariana, 20)

“Op sommige plaatsen in Kameroen weigeren de ouderen in het dorp elke vorm van Westerse invloeden toe te laten. Zo willen ze niet dat jongeren naar Amerikaanse films kijken. In hun strijd daartegen gaan ze zelfs zo ver dat ze nog liever geen elektriciteit hebben, want op die manier kan er niet gekeken worden naar films. Toch geloof ik dat traditie en een moderne manier van leven kunnen samen gaan. Een beetje zoals de NSO Cultural Week¹⁷.” (Michael, 14)

Bovenstaande reacties waarin jongeren de jaloezie van ouderen in het dorp aanklagen kunnen wijzen op een generatiekloof. Daarnaast gaat er een frustratie vanuit. Jongeren vinden duidelijk dat ze niet genoeg gehoord worden binnen een hiërarchisch systeem waar respect voor ouderen vaak wil zeggen dat er nooit in discussie kan gegaan worden met deze ouderen. Ook Abbink (2005) ervaart, zoals besproken in het methodologische kader, in zijn gesprekken met Afrikaanse jongeren een spanning tussen jongeren en volwassenen in allerlei machtsposities.

Traditie kan misbruikt worden volgens de geïnterviewde jongeren. Om deze misbruiken aan te pakken rekenen ze op de traditionele autoriteiten die hier in Djottin over moeten waken.

“Ik geloof in ‘secret societies’, zij doden mensen in hun zoektocht naar geld. De kwifon heeft al eens zo’n ‘society’ moeten verwijderen, de traditionele autoriteiten willen er dus tegen vechten.” (Glynn, 16)

“Naast tradities die ontwikkeling tegenhouden zijn er ook goede. De kwifon beschermt ons bijvoorbeeld tegen oorlog of tegen hekserij.” (Emmanuel, 21)

In Djottin zijn er twee *fons* die traditioneel gezien het hoogste gezag kunnen uitoefenen. Hiernaast werkt er in de Noni-subdivisie, waartoe Djottin samen met vijf andere Noni-

¹⁷ Elk jaar wordt in Kumbo, de dichtst bijgelegen stad in de omgeving van Djottin, de Nso Cultural Week georganiseerd. De tradities van het Nso-volk worden dan in de kijker gezet en er zijn verschillende activiteiten in en rond het paleis van de *fon*.

sprekende dorpen behoort, een burgemeester. Hij pleegt overleg met de *fons* in heel het gebied en rapporteert wanneer nodig aan hogere overheidsambtenaren. Over het algemeen leken jongeren meer vertrouwen te hebben in een *fon* dan in een burgemeester:

“Ik heb liever het traditionele gezag dan bijvoorbeeld een burgemeester want die zou toch alleen maar gronden inpikken voor de overheid, terwijl een fon je altijd zal proberen te helpen wanneer je op zoek bent naar grond.” (Mariana, 20)

Een fragment hieromtrent uit een gesprek tussen drie vriendinnen:

Roseline (17): “Ik heb liever een fon dan een burgemeester, want een burgemeester brengt veel te veel wetten en regeltjes met zich mee. Wetten zijn ook niet altijd afdwingbaar terwijl de mensen wel zullen luisteren naar de traditie omdat ze weten dat het gevaarlijk is om dit niet te doen.”

Theresia (13): “Ik ga hiermee akkoord en vind ook dat traditie beter en eenvoudiger werkt omdat het uit gaat van hetzelfde geloof en dezelfde overtuigingen die mensen delen.”

Marcéline (16): “Traditie is inderdaad beter, maar wanneer de burgemeester uit Djottin afkomstig is, zoals nu het geval is, dan kunnen wetten en overtuigingen wel samenvallen.”

Het opmerkelijkste uit bovenstaand gesprek is misschien wel de gedachte dat “wetten niet altijd afdwingbaar zijn”. Het geeft aan hoe sterk Kameroen in de ogen van de jongeren, te lijden heeft onder de invloed van corruptie. Traditionele leiders worden minder verdacht van corruptie en zouden op een meer rechtvaardige manier zaken kunnen afhandelen. Toch plaatsten twee jongens een kritische kanttekening:

“Ik heb liever een burgemeester. Zo’n man wordt aangesteld door de overheid dus zal hij toch op zijn minst verder gestudeerd hebben, terwijl een fon even goed geen enkele opleiding gehad kan hebben.” (Jude, 20)

“Ik kom uit Bamenda. Daar is de fon hoogopgeleid maar in kleine dorpen is dat niet altijd zo. Ik denk dat het beter is als een fon een goede opleiding heeft gehad.” (Larry, 12)

Aan de ene kant speelt vertrouwen in lokale autoriteiten een rol, zij zijn schijnbaar nog minder besmet met de idee van corruptie, aan de andere kant maken sommige jongeren zich zorgen over het opleidingsniveau van zulke traditionele leiders wat aangeeft dat de noodzaak om geschoold te zijn aan belang wint.

Een meisje, Julia (17) die tot voor kort opgroeide in Buea, een grote stad, liet het hele debat aan haar voorbij gaan:

“Voor mij is het iets dat onze voorouders deden. Ik weet niet of het mogelijk zal zijn deze voor altijd te behouden. Ik weet het niet, in mijn familie zeiden ze altijd ‘het dorp is voor dorpelingen’. Traditie is voor mij iets typisch vanuit het dorp, iets voor kleine gemeenschappen.”

Deze laatste opmerking zou kunnen wijzen op een kloof tussen het platteland en de stad op gebied van belanghechten aan tradities. Er was ook een andere kloof tussen vier jongeren en de rest van de geïnterviewden. Zij plaatsen tradities in een slecht daglicht omdat het volgens hen een echt godvruchtig leven in de weg stond en tegenstrijdig was met het geloven in één god.

“Ik vind dat religie primeert boven traditie. Traditie is de manier waarop onze voorvaders leefden voordat ze zich verder wisten te ontwikkelen. Ik vind er eerlijk gezegd niets goed aan. Om een voorbeeld te geven, wanneer de fon sterft zou je zagezegd twee weken niet mogen werken op het land, maar voor god is iedereen toch gelijk? Dus waarom deze speciale regeltjes? Het leidt ons enkel af van wat echt belangrijk is, religie en het kan tot de dood leiden. Want leven volgens de tradities zal enkel de duivel uitnodigen om dichterbij te komen, want het wijkt af van Gods plan.” (Gladys, 21)

“Ik ben niet akkoord met de traditie van ‘Country Sunday’. God maakte zes dagen om te werken en eentje om te rusten en dat is zondag en geen andere dag. Je kan geen twee meesters te gelijk dienen. Voor mij zorgen tradities voor conflicten met religie. Sommigen zullen niet buigen in de kerk voor god maar wel als ze een juju zien, dan neger je gewoon blindelings de persoon die je gecreëerd heeft.” (Thierry, 20)

Met deze woorden namen ze een strenger standpunt in dan de religieuzen in Djottin zelf, die blijkbaar vonden dat het wel mogelijk was om “twee meesters tegelijkertijd te dienen”. Een van de priesters was een Tantoh en de hoofdzuster uit het klooster had de titel van Yaah gekregen. Het is daarom opmerkelijk dat vier jongeren hier toch zo’n traditie-afwijzende mening over hadden. Al moet gezegd worden dat van de vier jongeren die deze mening toegedaan waren, een meisje (Gladys, 21) Baptist was en een ander meisje (Sakinatu, 17) Moslim was. Het zou kunnen dat zij hier vanuit hun geloofsovertuiging afwijzender tegenover staan en dat de katholieke kerk misschien verder is gegaan in de aanvaarding van lokale tradities en deze mee heeft geïntegreerd in haar leer op het platteland in Kameroen. Misschien zou dit ook wel eens een van de redenen van het succes van deze katholieke kerk in Djottin kunnen zijn. Tradities worden niet zomaar aan de kant geschoven als kwaadaardig maar worden gedeeltelijk opgenomen in de geloofsbelijdenis.

“Een president zou alles moeten doen wat hij kan om corruptie te bestrijden, want het houdt ontwikkeling tegen, onze president moedigt het aan.”

Nora, 17.

4.2 Kameroen vredevol maar corrupt

In 1998 en 1999 werd Kameroen tweemaal opeenvolgend ‘gekroond’ tot meest corrupte land in de metingen van Transparency International (Nyamnjoh, 1999) dit jaar scoort Kameroen beter, het staat op de 134ste plaats van de 183 onderzochte landen en gebieden. Toch blijft corruptie zeer aanwezig in de Kameroense samenleving. Nyamnjoh (1999) gelooft dat deze corruptie van bovenaf wordt gestimuleerd. Hij geeft aan dat de enige echte wet die gerespecteerd moet worden, de wet van loyaliteit aan de president is. Trouw aan de president en zijn zelfgekozen elite staat in deze logica boven kritische reflectie. Dit strookt met de bevindingen die tijdens dit onderzoek werden gemaakt. President Biya weet via een uitgebreid netwerk van cliëntelisme mensen aan zich te binden. Een paar voorbeelden hiervan worden gegeven door geïnterviewde scholieren:

“Ondanks alle corruptie geloof ik toch dat de afgelopen presidentsverkiezingen eerlijk verlopen zijn. Tijdens de verkiezingscampagne kwamen medewerkers van de president naar ons dorp en gaven ze iedereen 5000 CFA. Door de armoede denken mensen niet op lange termijn maar wel aan zout, olie en eten. Geld dat ze onmiddellijk kunnen gebruiken is interessanter dan aan de toekomst denken.” (Jude, 20)

“Bij de afgelopen presidentsverkiezingen heb ik bijvoorbeeld op de regerende partij gestemd terwijl ik hier helemaal niet achtersta. Mijn ouders zijn ongeschoold, ik ben de eerste in mijn familie die al zo lang studeert. Ze zijn gemakkelijk beïnvloedbaar. Dus als gezanten van de regering dan langskomen om de regerende partij aan te prijzen en mijn ouders geloven dit uit onwetendheid, dan moet ik hen wel volgen daarin.” (Felicitas, 20)

Uit het citaat uit het gesprek met Felicitas blijkt bovendien het belang dat gehecht wordt aan de mening van ouders. Felicitas is 20 jaar oud en volgt toch de mening van haar ouders ook al staat zij hier eigenlijk niet achter. Het is een mooi voorbeeld van het belang dat aan hiërarchie gehecht wordt in Djottin en het sluit aan bij wat Abbink (2005) schrijft over het belang van respect voor ouderen en meerderen op het Afrikaanse continent.

Na de verkiezingen kregen beide *fons* in Djottin een horloge toegezonden door de president om hen te bedanken voor de hoge score (in de 90%) die zijn partij, het CPDM, had bereikt in Djottin (veldnotities, 01/12). De president hoopt via de lokale traditionele autoriteiten stemmen bij de bevolking op het platteland te ronselen. Dit geeft weer dat de overheid er vanuit gaat dat traditionele leiders nog steeds een grote invloed kunnen uitoefenen op hun

“onderdanen”. Een van de *fons* zei liever niets met overheidspolitiek te maken te hebben. Want zoals hij het zelf verwoorde “*al zijn kinderen*¹⁸ *hadden verschillende meningen over politiek*”. Hij voegde eraan toe dat hij overheidsgezanten niet zomaar kon negeren en op zijn minst verplicht was om naar hen te luisteren en te doen alsof hij akkoord ging met wat zij zeiden.

De evolutie waarbij de partij van de president effectief macht probeert uit te oefenen op lokale gezagsdragers is volgens International Crisis Group (2010) tijdens de jaren 90 ontstaan. Waar ze voordien gewoon deel uitmaakten van de overheidsstructuur, probeert de CPDM van dan af aan invloed uit te oefenen op traditionele leiders. Deze evolutie is gevaarlijk. Tot nu toe lijkt, alvast in Djottin, de traditionele elite in de ogen van de bevolking nog redelijk rechtvaardig en niet overspoelt door corruptieschandalen. Als ook deze traditionele leiders hun onpartijdigheid in de ogen van de lokale bevolking verliezen, boeten ook de regels die zij opleggen aan macht in en blijft er ruimte over voor wettenloosheid.

Niet alleen bij verkiezingen maar ook op gebied van onderwijs en jobperspectieven vinden sommige geïnterviewden dat willekeur hoogtij viert.

“Het maakt helemaal niet uit of je nu hoogopgeleid bent of niet daardoor ben je helemaal nog niet zeker van een job. Dit heeft volgens mij veel te maken met corruptie. Wanneer je afstudeert aan de universiteit en een goede job zoekt, heb je eigenlijk een ‘godfather’ nodig die in deze branche zit en die je wilt vooruithelpen, anders kom je er gewoonweg niet. Eigenlijk worden mensen gedwongen om dieven of dealers te worden, er is vaak geen andere optie en dit komt allemaal door de corruptie” (Mariana, 20)

“Iedereen in dit land weet dat wanneer je hogerop wil geraken, dat je dan vrienden uit hogere kringen nodig hebt. Corruptie is echt een probleem. De posten worden niet ingevuld door de meest capabele mensen, maar door mensen met machtige vrienden. Arme mensen geraken hier niet vooruit.” (Jude, 20)

Wanneer jongeren tijdens de interviews werd gevraagd om de eerste dingen op te noemen die in hen opkwamen als ze aan hun eigen land dachten, dan stond corruptie, of de strijd hier tegen, steevast in de top drie. De Kameroense staat kampt met een immens imagoprobleem bij de geïnterviewde jongeren. In 17 van 20 gevallen was huidig president Paul Biya kop van jut. Vooral het aantal opeenvolgende jaren dat Biya (30 om precies te zijn) op de presidentsstoel zetelt vonden jongeren moeilijk te vatten.

“President Biya is al veel te lang president en het land gaat er daarom niet op vooruit. Onze moeilijkheden zijn zeker niet de fout van blanken maar wel van onze corrupte en slechte leiders. Op

¹⁸ Kinderen moet hier in de betekenis van dorpelingen gelezen worden.

enkele uitzonderingen na zijn het stuk voor stuk dictators die corrupt zijn en geen interesse hebben in het dienen van hun bevolking.” (Sakinatu, 17)

Het gevoel van ontmoedigd te zijn door de blijvende aanwezigheid van Biya lijkt bij vele jongeren aanwezig in Djottin. Zo ver zelfs dat enkel zijn dood hoop op verandering met zich mee kan brengen:

“Het enige wat we kunnen doen is lijdzaam toekijken tot de president eindelijk sterft. Anders past hij de wet toch maar alleen aan om langer aan de macht te blijven.” (Felicitas, 20)

“Hij is nu al 35 jaar aan de macht en dat is gewoonweg te veel. De oppositie probeert hem al jaren weg te krijgen, maar het lukt maar niet. Wie weet verandert er iets wanneer hij sterft.” (Nora, 17)

Kan de bevolking iets ondernemen tegen deze corruptie? De geïnterviewde jongeren lijken voornamelijk te berusten in de huidige politieke malaise. De hoop is gefocust op de toekomst wanneer zij oud genoeg zullen worden geacht om zelf beslissingen te nemen en zelf de toekomst van het land mee vorm kunnen geven. Een gevoel van nationale trots en het geloof om de plicht te hebben er het beste van te maken is herkenbaar in de opmerkingen van jongeren over de toekomst. Politici belichamen volgens de jongeren absoluut niet waar Kameroen voor staat, ze misbruiken het land enkel. Dat staat de jongeren echter niet in de weg om trots te zijn op hun land en te dromen van een mooie toekomst. Hoe zaken concreet moesten worden aangepakt was niet helemaal duidelijk.

“Ik denk dat de bevolking zelf hier weinig kan tegen doen. Tot dat jij het mij vertelde had ik zelfs nooit gehoord over de Arabische Lente. Ik kan alleen zeggen dat er vorig jaar ook rellen waren in Bamenda en Kumbo waarbij overheidsgebouwen in brand werden gestoken, uiteindelijk heeft het alleen maar schade opgeleverd want de opstanden werden door de politie en het leger van Biya onderdrukt.” (Sakinatu, 17)

“Als ik aan Kameroen denk, dan denk ik aan ‘land of promise and land of glory’. Met het eerste stuk bedoel ik dat ik geloof dat ons land heel erg veel potentieel heeft maar tot nu toe komt het er niet allemaal uit. Dit heeft te maken met het feit dat er door de president steeds beloftes worden gemaakt, maar dat deze nooit worden ingelost. Vandaar ook ‘land of promise’. Met het tweede deel wil ik aangeven dat ik geloof dat er een dag zal komen waarop Kameroen een grote natie wordt. ‘we will rise and shine’. Net zoals Zuid-Afrika.” (Julia, 17)

Zuid-Afrika, het leek in de ogen van vier van de twintig geïnterviewden het enige Afrikaanse land dat er in geslaagd was zichzelf naar het evenbeeld van een West-Europees land te ontwikkelen. Een model dat het nastreven waard was. Een meisje waarmee ik sprak verwees naar Kenia vanwege de bloeiende toeristische sector en strenge ontbossingwetgeving. Verschillende jongeren vonden dat Kameroen veel potentieel had om toeristen aan te trekken en betreurden dat hier tot nu toe schijnbaar niet veel mee gedaan werd. Wanneer de vraag werd gesteld of andere Afrikaanse landen ook met corruptie te kampen hadden?

Was het antwoord dat het nooit zo erg kon zijn als in Kameroen. Als we kijken naar de cijfers van Transparency International (2012) dan klopt dit niet, de Democratische Republiek Congo, om maar een voorbeeld te noemen, scoort nog een stuk slechter dan Kameroen en eindigt 168ste op een lijst van 183 landen. De perceptie creëert dus een andere realiteit. Ondanks de negatieve gevoelens die corruptie opwekte leek geen van de jongeren rekening te houden met een gewelddadig scenario:

“Het probleem is onze huidige regering. Wij¹⁹ proberen dit te veranderen door niet meer op deze mensen te stemmen. Ik geloof niet dat de afgelopen verkiezingen eerlijk zijn verlopen, maar toch blijven wij het via het stemmen proberen. ¾ van de jongeren vinden geen werk. De bevolking lijdt er echt onder. Toch denk ik niet dat het hier zoals bijvoorbeeld in Libië tot gewapend verzet zal komen, het ligt gewoon niet in onze aard om zo gewelddadig op te treden.” (Althanasius, 20)

Een van de meisjes die werd geïnterviewd kwam uit een familie die er financieel beter voorstond dan het gemiddelde gezin in Djottin. Haar vader was militair en haar moeder ambtenaar. Ze woonde in de stad, Buea maar werd naar school gestuurd in het dorp waar haar oma woonde, Djottin. Zij had het niet enkel over de lijdzame manier waarop de Kameroense bevolking moest wachten tot corrupte leiders stierven, maar ook over hoe zij vond dat corruptie ingebakken zat in het dagelijks leven.

“Ik zal een voorbeeld geven: mijn moeder werkt als ambtenaar voor de overheid en normaal gezien moet zij om 9u beginnen werken. Vaak was ze nog aan het werken in ons huis en kwam ze pas rond 11u aan op kantoor. Waardoor alles dus achteruitloopt. Ik denk niet dat dit alleen bij mijn moeder het geval was, iedereen zowel de gewone bevolking als ministers zitten in dit systeem.” (Julia, 17)

Drie van de twintig geïnterviewde jongeren waren er van overtuigd dat hoewel corruptie een belangrijke factor was die bijdroeg tot moeilijke levensomstandigheden, deze niet georganiseerd werd door de president zelf. Zij vonden net dat het dankzij hem was dat Kameroen zich ontwikkelde.

“Als je liefde hebt voor jezelf en voor je land dan kan het pas vooruitgaan. Zo is er volgens mij zeker en vast sprake van liefde van de overheid voor de eigen bevolking, want ze hebben geleidelijk aan meer en meer ziekenhuizen en scholen voorzien voor de mensen, zeker in rurale en afgelegen gebieden. Dit doen ze om de levensverwachting op te trekken en voor mij toont het de liefde voor de eigen bevolking aan. Ik vind dan ook dat we een goede president hebben die geeft om zijn mensen.” (Gladys, 21)

“Ik geloof dat het voornamelijk het niveau onder de president is dat zich met corruptie bezig houdt. Het zijn de ministers die het voor de president moeilijk maken.” (Conrad, 17)

¹⁹ “Wij” moet hier gelezen worden als jongeren.

In oktober 2011 werd Paul Biya opnieuw verkozen tot president van de republiek, hij staat nu 30 jaar aan het hoofd van het land. Een van zijn campagne thema's was "de strijd tegen corruptie aangaan". Dagelijks werd hier in het nieuws op de staatsomroep naar verwezen (veldnotities, 11/11 – 04/12). En de maand voordat mijn onderzoek werd afgerond werden verschillende vooraanstaande Kameroense (ex) olitici opgepakt op verdenking van corruptie. De bekendste hiervan was John Fru Ndi, tevens de oprichter van de grootste oppositiepartij SDF.

"Vroeger werd er gewoon niets tegen corruptie gedaan maar sinds kort wordt er tenminste tegen gevochten. En ja, ik ben mij er van bewust dat de president zelf ook corrupt is maar nu beweegt er tenminste iets. Hij is trouwens te oud, zijn pensioenleeftijd is al lang gepasseerd. Hij moet ook op zichzelf verandering toepassen en niet enkel op het volk. Hij zou zelf het goede voorbeeld moeten stellen. Als hij zich misdraagt dan zal de bevolking zich ook misdragen." (Thierry, 20)

Hoewel alle twintig geïnterviewde jongeren het hebben over het probleem van corruptie zijn ze heel erg tevreden over het tamelijk geweldloze karakter van de staat en de oppositiepartijen. Vele vonden dit gezien de Afrikaanse context een hele prestatie. Vrede, het was een woord dat nog sneller viel tijdens de gesprekken dan corruptie, iets wat gekoesterd moest worden, zelfs indien daarvoor een stukje democratie moest opgeofferd worden. Hieronder een fragment uit een gesprek tussen twee goede vrienden, Conrad en Donald:

Conrad (17): "Onze overheid doet het goed in vergelijking met andere Afrikaanse landen zoals Senegal en Libië."

Donald (18): "Ja, het is hier politiek stabiel en er heerst vrede. We hebben ook een meer partijen systeem Terwijl er in Libië bijvoorbeeld maar één regeerde. Vele partijen zorgen voor competitie."

Conrad (17): "Ja want wanneer er een andere partij de verkiezingen wint dan kunnen we onmiddellijk zelf ondervinden hoe die het land besturen. Competitie brengt vooruitgang met zich mee."

Donald (18): "Anders zou er ook geen vrije meningsuiting zijn."

Onderzoeker: "Het is uiteindelijk wel altijd dezelfde partij die de verkiezingen wint, dus is er dan wel een echte 'vrijheid van meningsuiting'?"

Conrad (17): "Er is vrede en dat levert de president heel veel stemmen op. Daar tegenover staat dat ik geloof dat de president echt werk maakt van ontwikkeling in dit land."

Ook andere jongeren vonden de afwezigheid van oorlog al een grote prestatie, die ondanks de moeilijke toekomstperspectieven voor jongeren, het bewonderen waard was:

“Ondanks verschillende negatieve elementen vind ik Kameroen toch een goed land om in te wonen want er is tenminste geen oorlog. Oorlog is het ergste wat er kan gebeuren in een land en daar zijn wij tot nu toe gespaard van gebleven. Ik prijs mezelf gelukkig om bijvoorbeeld niet in Irak geboren te zijn. Maar het is inderdaad zo dat geen oorlog nog niet meteen een goede vrede brengt.” (Mariana, 20)

“In vergelijking met andere Afrikaanse landen doen we het goed. In vele andere landen is er vaak oorlog, mensen sterven er elke dag aan. Wij hebben ook vrijheid van meningsuiting, een voorbeeld hiervan is ons meerpartijensysteem. In vele andere landen zoals bijvoorbeeld Libië is er maar één partij.” (Michael, 14)

“Als ik vergelijk met andere Afrikaanse landen dan is Kameroen nog een goed land om te leven want hier is geen oorlog, het is een vredevol land.” (Nora, 17)

Hoewel Kameroen sinds de onafhankelijkheid een stabiele Afrikaanse staat lijkt, zijn toch onderliggende spanningen gekoppeld aan corruptie aanwezig om die stabiliteit te doorbreken. In 2008 waren er hevige protesten naar aanleiding van gestegen brandstofprijzen. Vooral jongeren vonden hun weg naar de straten in grote steden als Douala, Yaoundé en Bamenda. Na enkele dagen wist de president de controle te herwinnen, met dank aan hevig chargerende politie en militaire troepen en na een prijsverlaging van brandstofprijzen (Berazneva, 2011). Ook in jaren de 90 waren het studenten die op straat kwamen om meer rechten voor de Engelstalige gemeenschap te eisen en die via massale stakingen echte “spooksteden”²⁰ creëerden (Konings, 1997). Jongeren kunnen een cruciale rol spelen in de toekomst van Kameroen. Een priester in Djottin benadrukte dat *“de afwezigheid van oorlog nog niet gelijk stond aan vrede”*. En een bouwvakker die zichzelf had opgewerkt door voor een groot bedrijf in Yaoundé te gaan werken, benadrukte dat alles nu vredevol lijkt maar dat dit snel zou kunnen omkeren indien er een economische crisis uitbreekt of wanneer een oogst op het platteland zou tegenvallen (wat niet onrealistisch is aangezien dorpsbewoners nu al klaagden over een regenseizoen dat elk jaar later schijnt te beginnen). Hij omschreef het als volgt: *“een hongerige mens, is een boze mens”*. Ook dit jaar ging de olieprijs weer even de hoogte in:

“Het leven wordt alleen maar duurder voor ons, kijk maar naar bijvoorbeeld de olieprijsen en we worden niet geholpen. Wanneer Biya weg is kan hier misschien verandering inkomen.” (Marcéline, 16)

Ondanks de overwegend negatieve commentaar op het beleid van de overheid vonden verschillende jongeren dat er de laatste jaren meer werd geïnvesteerd in hun directe leefomgeving, op het platteland.

²⁰ In sommige steden in de Engelstalige regio's werd het werk en sociale leven maandenlang stilgelegd na een oproep van de toen pas opgerichte oppositiepartij SDF. De “ghosttowncampaign” werd opgezet om de zeer verspreide corruptie aan te klagen en de achteruitgestelde positie van Engelstaligen te verbeteren.

“Gelukkig zijn er ook positieve dingen aan ons land. Je merkt de laatste jaren dat de overheid ten minste probeert iets te doen. Zo zijn onze wegen verbeterd, zeker deze tussen Djottin en Kumbo is nu stukken beter. Er zijn ook overheidsscholen bijgekomen in onze regio, dat zijn allemaal zaken die ontwikkeling toch stimuleren.” (Jude, 20)

“Er is de laatste tijd ook meer aandacht van onze overheid voor mensen die op het platteland leven. Er worden nu meer lokale ziekenhuizen opgericht en dat is een goede zaak.” (Thierry, 20)

Biya lijkt er zich van bewust dat een strikte controle over het land en het staatsapparaat niet volstaat om een bevolking onder controle te houden. De rellen in 2008 bewezen dit nogmaals. Door te investeren in sociale maatregelen waarvan de arme plattelandsbevolking kan genieten, creëert hij een achterban, die ondanks de onvrede over wijdverspreide corruptie, bereid is een oogje dicht te knijpen in ruil voor maatregelen die hun levensstandaard bevorderen (veldnotities, 03/12-04/12). Daarnaast is er ook druk van buitenaf. Kameroen is een, naar Afrikaanse normen, politiek stabiel land dat als een van de weinige Afrikaanse landen niet tot de groep van minst ontwikkelde landen behoort. Dit volstond jaren om geen kritiek van donoren te krijgen. Volgens het International Crisis Group (2010) rapport over Kameroen komt hier stilaan verandering in.

“Wij produceren, de Franstaligen beheren”

Glynn, 16.

4.3 Kameroen als tweetalig land

In het contextueel kader ging het reeds over het tweetalige karakter van Kameroen. Deze historisch gegroeide meertaligheid biedt volgens de geïnterviewde jongeren zowel mogelijkheden als struikelblokken. Frans is nog steeds de belangrijkste taal in Kameroen. Als je zoals vele jongeren, graag voor de overheid wil werken dan is kennis van het Frans een must, maar een tweede taal kennen is altijd mooi meegenomen. Hoewel Frans in Kameroen nog steeds heel relevant is, kalft de invloed van deze taal op het internationale toneel af. Ook in het Franstalige landsgedeelte lijkt deze boodschap door te dringen. Zo zie je in verschillende bussen in Yaoundé²¹ reclame van scholen waar je Engels kan leren of zo zijn er op televisie spotjes waarin kennis van het Engels wordt aangeprezen (veldnotities, 04/12). Sommige jongeren zagen dan ook een opportuniteit uit het leven in een tweetalig land:

“Een van de kwaliteiten van Kameroen is dat het een tweetalig land is. Ik denk dat dit een heel groot voordeel is wanneer je meerdere talen kunt spreken. Zeker als je Engels en Frans kan, kan je best vergeraken.” (Blessing, 15)

“Ik ben tweetalig, ik ben in het derde en vierde middelbaar naar een tweetalige school geweest, daarom geloof ik ook in mijn kansen als toekomstig journalist.” (Julia, 17)

Toch lijkt het tweetalige karakter van Kameroen veeleer voor verdeeldheid te zorgen. De idee dat Kameroen eigenlijk een federale staat hoorde te zijn, en dat dit de enige reden is waarom destijds gestemd is voor het samenvoegen van de twee Kameroens aan Engelstalige zijde, is nog steeds heel levendig. Ook al hebben de huidige jongeren deze periode niet zelf meegemaakt de onvrede over de gang van zaken blijft groot. Niet zozeer omdat jongeren onafhankelijkheid eisen, dit is eerder een wens van mensen die deze periode actief hebben meegemaakt, maar wel omdat ze het gevoel hebben dat er absoluut geen rekening met hen gehouden wordt en dat hun het recht op het hebben van een eigen Engelstalige identiteit ontnomen wordt.

“Onze president is enkel geïnteresseerd in het Franstalige gedeelte van ons land. Wanneer er jobs vrijkomen gaan die in eerste instantie naar Franstaligen. In verhouding bekeken zijn er ook meer Engelstaligen werkloos dan Franstaligen. Wanneer twee kandidaten beide talen evengoed beheersen en de Engelstalige is intelligenter, dan nog zal de Franstalige winnen, ze manipuleren de uitslag toch

²¹ De hoofdstad van Kameroen, en het centrum van de Franstalige elite.

altijd. Ik kan alleen maar zeggen dat voor mij Engelstaligen duidelijk als tweederangsburgers worden behandeld.” (Mariana, 20)

Bovenstaande uitspraak doet vermoeden dat het ongelijkheidsgevoel door jongeren in eerste instantie worden bekeken als iets wat door de president en zijn overheid georganiseerd en in stand gehouden wordt. Dit zou zich uiten op diverse manieren. Tewerkstellingsbeleid, infrastructuur, sport, politieke inspraak, dit waren de meest aangehaalde topics als bronnen van frustratie.

“Steden als Bamenda en Buea²² worden verwaarloosd omdat ze in het Engelstalige gedeelte liggen en dat vind ik jammer. Ik wil dat dit verandert maar weet niet goed of dit kan. Het frustrert mij ook dat wij wel de meeste grondstoffen voor het land leveren, bijvoorbeeld olie in Limbé maar dat dit geen jobs voor ons oplevert. Wij produceren en de Franstaligen beheren, dat is niet eerlijk.” (Glynn, 16)

Larry (12): “In het Franstalige gedeelte is er meer werkgelegenheid. Het lijkt voor Franstaligen heel moeilijk om Engels te leren terwijl veel Engelstaligen het Frans machtig zijn. Daarnaast denk ik bij Kameroen ook aan een slechte president. Hij geeft niet om zijn bevolking.”

Yannick (12): “En hij trekt de Franstaligen voor.”

Larry (12): “ja, hij denkt alleen aan Yaoundé”

Yannick (12): “Of aan zijn geboortedorp dat ondertussen op een grote stad lijkt.”

“Als je succesvol wil worden dan is het noodzakelijk om beide landstalen te beheersen. Voor mij zijn alle Kameroeners gelijk, maar het is een feit dat in realiteit voornamelijk Franstaligen deel uitmaken van de elite. De overheid concentreert haar middelen op de Franstalige zone dit omdat onze president zelf Franstalig is. Bij gevolg is er veel meer werkgelegenheid in het Franstalige gedeelte. In ons nationaal voetbalteam is er geen enkele speler uit de Engelstalige zone, dat spreekt voor zich vind ik, het geeft de discriminatie weer die wij als Engelstaligen ondergaan.” (Michael, 14)

De idee dat de overheid Engelstaligen als tweederangsburgers bestempelden en behandelen is alomtegenwoordig. Dit gevoel van niet op gelijke voet behandeld te worden leefde niet enkel bij jongeren, maar bestond ook onder volwassenen in het dorp. Een van de leerkrachten op de plaatselijke Katholieke middelbare school en actief lid van oppositie partij SDF weigerde consequent om Frans te spreken. *“Ik vind dat meerdere talen kunnen spreken een verrijking is, maar Frans is een slechte taal, het is de taal van onze onderdrukker.”* (veldnotities, 04/12) Deze opmerking gaat veel verder dan vinden dat kansen ongelijk verdeeld zijn in het land. Het geeft een perceptie weer waarbij Engelstaligen doelbewust zouden worden achtergesteld, niet alleen door de overheid maar door Franstalige Kameroeners in het algemeen.

²² Bamenda is de hoofdstad van de Noord-Westregio en Buea van de Zuid-Westregio. Onder Duits koloniaal bewind was Buea de hoofdstad van Kameroen.

Sommige leerlingen gaven gelijkaardige gevoelens weer tijdens gesprekken:

Larry (12): We zijn een tweetalig land maar beide talen en gemeenschappen zijn niet gelijk."

Yannick (12): "Nee inderdaad we zijn niet gelijk, de Franstaligen gaan er vanuit dat ze intelligenter zijn."

"Franstaligen kijken op ons neer. Wanneer je bijvoorbeeld in Douala een brommer zoekt als Engelstalige zullen ze gewoon door naar je uiterlijk te kijken onmiddellijk 'ah Bamenda' zeggen en je negeren. Ze vinden dat we er primitief uitzien." (Roseline, 17)

"Er is nog steeds een kloof tussen Engelstaligen en Franstaligen. Zo worden wij vaak voor 'AngloFOOL' uitgescholden. De hele regering komt bijna uit het Franstalige landsgedeelte. En in het parlement zitten er misschien vijf Engelstaligen in totaal, dat is echt te weinig. Maar in feite klopt dat woord 'anglofool' voor een stuk, want we staan toe dat het land al jaren bestuurd wordt door één groep." (Thierry, 20)

De meningen van bovenstaande geïnterviewde jongeren lijken aan te geven dat niet enkel de overheid in hun ogen verantwoordelijk is, maar ook de gehele Franstalige bevolking. Het beeld leeft dat Frans sprekende landgenoten neerkijken op Engelstaligen. Of dit ook klopt is moeilijk te achterhalen en aan de hand van dit onderzoek kan hier geen uitspraak over worden gedaan, maar dat de perceptie leeft is duidelijk. Je merkt ook dat jongeren een andere houding tegenover deze problematiek aannemen dan volwassenen die ijveren voor meer gelijke rechten. Buiten een jongen, had geen enkele andere geïnterviewde de idee dat de elite in Yaoundé een soort bezettingsmacht was. Sommige volwassenen ervaren de samenvloeiing van Southern Cameroons met de republiek Kameroen nog steeds als verraad. Een gevoel dat enkel nog versterkt worden door het niet naleven van het oorspronkelijk federalistische plan voor de natie. De jongeren hebben deze periode niet meegemaakt en plaatsen hun ontevreden gevoelens binnen een andere context. Zij ervaren dat ze minder kansen krijgen op basis van hun taalgroep en willen dat hier iets aan verandert, maar meestal wel binnen de Kameroense staat.

Het spreken over "één groep" die de andere zou onderdrukken is opmerkelijk, zeker gezien de ethnische diversiteit van de Kameroense samenleving. Kameroen wordt vaak omschreven als "miniatuur Afrika". Het land zou naar schatting 200 verschillende ethnische groepen herbergen. Dit brengt ook een rijke diversiteit aan talen en dialecten met zich mee (Nyamnjoh, 1999). Toch lijkt de historisch gegroeide "strijd" tussen Engelstaligen en Franstaligen deze ethnische verschillen in bepaalde maten te overschrijden. Al probeert de president hier wel op in te spelen door tweestrijd te zaaien tussen de Engelstalige regio's onderling. Hij benoemt bijvoorbeeld meer Engelstaligen uit de Noord-Westregio en probeert

dan de indruk te wekken dat de Zuid-Westregio hem niet moet aanvallen, maar wel hun taalgenoten die niet loyaal zouden zijn tegenover hen (International Crisis Group, 2010).

Bij sommige jongeren zitten de onvrede over de gang van zaken heel diep:

“Er is gewoon geen eenheid tussen Franstaligen en Engelstaligen. We voelen ons tweederangsburgers. We voelen ons de ‘echte zwarten’, alsof wij geen succes mogen hebben.” (Emmanuel, 21)

De “echte zwarten” het is een uitspraak die als blanke onderzoekster moeilijk te vatten is. Deze mening lijkt een dubbele vorm van gevoelens van minderwaardigheid te bevatten. Het verschil in taal is hier volgens Emmanuel niet de enige reden voor achterstelling, ook figuurlijk “zwarter” zijn dan Franstalige Kameroeners zorgt voor het gevoelens van minderwaardigheid.

Wat zou de ideale oplossing zijn voor de geïnterviewde jongeren om met deze ongelijkheid om te gaan? Wat kan hier aan gedaan worden? De meeste ondervraagden hadden hier niet onmiddellijk aan antwoord op. In een land met een meerderheid die Frans spreekt leek het moeilijk om een echte federale staat te ontwikkelen, ook onafhankelijk worden of aansluiting bij Nigeria zoeken, leek niet wenselijk, al was het maar om oorlog te voorkomen. Drie jongeren hadden wel een uitgesproken mening, telkens jongens. Zij hadden hierover het volgende te zeggen:

“Het zal ons nooit lukken om een Engelstalige president te hebben want de Franstaligen zijn in de meerderheid als we dit willen dan moeten we scheiden en onafhankelijk worden.” (Glynn, 16)

Althanasius (21): “Ik wil terug gaan in de tijd, terug naar ‘southern cameroons’. We moeten opnieuw onafhankelijk worden en onze eigen regering oprichten. Als dat echt niet mogelijk is dan zou ik kiezen om terug bij Nigeria te gaan maar dan binnen een federaal systeem.”

Emmanuel (21): “Ik zou zelfs al blij zijn met een federaal systeem binnen de republiek Kameroen. Waarbij de middelen gelijk verdeeld worden. Zodat we de dingen kunnen aanpakken zoals wij het willen en niet meer zo afhankelijk zijn van de Franstaligen.”

Er waren ook jongeren (vier van de twintig) die zich tegen het “slachtoffer” beeld verzetten en vonden dat dit geen correcte weerspiegeling van de realiteit bood.

“We zijn ook een tweetalig land. Ik heb de indruk dat de meeste mensen echt proberen om tweetalig te zijn. Voor mij is iedereen gelijk en ik voel mij zeker niet achteruitgesteld.” (Nora, 17)

Waar sommige jongeren vonden dat Franstaligen hen als primitieve wezens beschouwden leek er zich in omgekeerde richting ook een stereotiep patroon af te tekenen. Zo werd het

beeld geschetst van de losbandige Franstalige die er op los feest zonder verantwoordelijkheid op te nemen en zonder Gods oordeel te vrezen:

“Wat ik dan wel goed vind aan de Engelstaligen is dat we meer in god geloven dan de Franstaligen en dat kan ons alleen maar verder helpen, het is goed om te geloven. In Douala gebeuren er inbraken op klaarlichte dag en iedereen kan het zien maar niemand grijpt in, dat komt omdat ze god niet voldoende vrezen. Vaak wordt de schuld voor dit soort inbraken bij buitenlanders gelegd. Ze zeggen dan dat het om mensen vanuit Ghana of Côte d’Ivoire gaat, maar dat klopt volgens mij helemaal niet.” (Thierry, 20)

Tijdens de feestdagen in december kwam dit beeld ook vaak naar voren. Zowel katholieke zusters als leerkrachten en verplegers, hadden het over “losbandige Franstaligen” die tijdens de feesten buiten proportie feest vierden. Wat vooral als negatief werd ervaren was de grote aandacht die er in het Franstalig landsgedeelte ging naar oudjaar. Kerst hoorde volgens de inwoners van Djottin veel belangrijker te zijn. Zij zagen hierin een teken van goddeloosheid bij Franstaligen (veldnotities, 12/11). Een ander voorbeeld van de “losbandige Franstalige” werd bovengehaald tijdens de viering van wereldvrouwendag. Vrouwendag wordt echt gevierd in Kameroen. Vrouwen die het zich financieel kunnen veroorloven laten kleren maken in het patroon dat elk jaar opnieuw wordt ontwikkeld voor vrouwendag, en gaan ’s avonds samen uit. Ook in Djottin was dit het geval. Een verpleegster uit het plaatselijke ziekenhuis die eveneens een bar openhield stond er op dat de vrouwen in haar bar zouden vieren maar dan niet zoals Franstalige vrouwen dit doen. *“De vrouwen weten daar niet van ophouden, ze lijken dan plots mannen. Veel echtscheidingen volgen na vrouwendag bij Franstaligen. Wij mogen daar niet aan mee doen.” (Veldnotities, 03/12)*

Het was merkbaar dat het Engelstalig zijn en het gevoel deel uit te maken van een onderdrukte minderheid deel was gaan uitmaken van de identiteit van vele mensen in Djottin. Deze gevoelens creëerden een wij versus zij gevoel. Het Engelstalig zijn stond niet langer louter gelijk aan behoren tot een bepaalde taalgroep, het was uitgegroeid tot het symbool van onderdrukking door een Franstalige meerderheid. Het is een voorbeeld van hoe groepsgebonden identiteiten kunnen ontstaan. In het conceptuele kader werd deze idee van groepsidentiteiten door Castells (2011) aangehaald al besproken.

“Leerkrachten vinden altijd werk, zelfs in Kameroen”

Precillia, 15.

4.4 Kameroen, onderwijs en de toekomstperspectieven die dit biedt

De laatste jaren lijkt de Kameroense overheid te investeren in onderwijs. Zo was de universiteit van Yaoundé tot en met 1993 de enige universiteit voor heel het land. Dat zelfde jaar werd de universiteit van Buea, de eerste voortgezette overheidsonderwijsinstelling op Engelstalig grondgebied, opgericht. In 2010 besliste de regering om een tweede overheidsuniversiteit op te richten op Engelstalig grondgebied in Bamenda. De universiteit in Yaoundé blijft echter de best onderhouden en meest geëquipeerde universiteit van het land (International Crisis Group, 2010).

Ook op gebied van secundair onderwijs lijken er meer inspanningen gemaakt te worden, dit is voornamelijk voelbaar op het platteland. Zo heeft de overheid in Djottin in 2006 twee nieuwe middelbare scholen opgericht waarvan één een technische opleiding aanbiedt. Het inschrijvingsgeld is een stuk goedkoper dan bij privéscholen, zoals bijvoorbeeld het katholieke onderwijs (25 000 CFA tegenover 75 000 CFA in Djottin²³) Het nadeel is dat de klassen veel groter zijn en er minder leerkrachten voorhanden zijn om dit allemaal te bolwerken (veldnotities, 03/12). Hoewel dit positieve elementen zijn, blijft het voor veel families moeilijk om schoolbijdragen te betalen. Daarenboven lijkt het voor de jongeren uit het dorp geen zin te hebben om universiteiten te bouwen als een diploma van deze instellingen uiteindelijk geen betere toekomstperspectieven biedt.

De jongeren hebben het in dit onderdeel van de bachelorproef zowel over hun ideeën over onderwijs in het dorp als over de mogelijkheid en kwaliteit van voortgezette studies. Het laatste gedeelte van dit onderdeel bekijkt de toekomstperspectieven die de jongeren zichzelf toedichten, in Kameroen of er buiten.

Over het algemeen werd het onderwijsniveau in Kameroen goed geacht, zeker in vergelijking met andere Afrikaanse landen. Verschillende studenten wezen er op dat er vanuit de overheid de laatste jaren meer ondernomen leek te worden in de strijd tegen ongeschooldheid.

²³ 1 euro is ongeveer gelijk aan 655 CFA. Mensen die niet voor de overheid werken verdienen tussen 30 000 en 40 000 CFA/maand.

“Ik vind dat de overheid jongeren stimuleert om een diploma te halen. Zo kon je vroeger met een diploma van de lagere school al aan de slag in het leger, nu ben je verplicht om over een O – level²⁴ diploma te beschikken.” (Thierry, 20)

“Ik ben bij met het beurzensysteem van de overheid waarvan leerlingen kunnen genieten. Ik heb er zelf voordeel uitgehaald voor dat ik doorging naar de tweede cyclus.” (Felicitas, 20)

“Een positief aspect aan Kameroen is de evolutie in ons onderwijssysteem. Het niveau gaat naar omhoog en er wordt geïnvesteerd in nieuwe universiteiten. Zo is er eentje in Bamenda bijgekomen.” (Sakinatu, 17)

Ook over het onderwijs in Djottin zelf waren de jongeren positief ingesteld. Wanneer er gevraagd werd naar de eerste woorden die in hen opkwamen wanneer ze aan Djottin dachten, was het thema onderwijs tijdens bijna alle interviews prominent aanwezig. Ze wezen voornamelijk op de aanwezigheid van verschillende scholen in de omgeving. Zowel voor de lagere school als het middelbaar onderwijs kan je in principe in het dorp terecht:

“In vergelijking met mijn vroegere school in Oku is STHECOCOL een goede school. ’s avonds kunnen we dankzij de generator nog wat leren. In mijn vorige school was dat niet mogelijk.” (Blessing, 15)

“Wanneer ik aan Djottin denk, dan denk ik ook aan onderwijs. Ik ga hier graag naar school want het aanbod is gewoon ruimer dan in mijn dorp. In mijn vorige school gaven ze niet alle vakken die ze hier wel geven. Ik zat in mijn school in het derde middelbaar en volgde de technische richting maar kreeg bijvoorbeeld geen Engels, Frans of wiskunde. Nu doe ik hier mijn tweede middelbaar opnieuw om die vakken in te halen. Op gebied van onderwijs heeft Djottin veel meer te bieden dan mijn eigen dorp.” (Clariss, 15)

De geïnterviewde jongeren die bijna afstudeerden leken zich zorgen te maken over het aantal opgeleiden jongeren dat uiteindelijk in Djottin zal (kunnen) blijven:

“Ik ga naar de technische school in Lafele²⁵ maar je kan daar enkel je O – level behalen na het vijfde middelbaar moet je dus sowieso naar Kumbo als je voor je A – level wil gaan. De leerlingen die dan naar Kumbo verhuizen komen vaak niet terug. Door dit hoger niveau van onderwijs niet in Djottin aan te bieden, helpen we eigenlijk andere gebieden te ontwikkelen en blijven we zelf achter.” (Althanasius, 21)

“Volgend jaar kan ik niet meer naar de school in Lafele gaan, want zij hebben de laatste twee jaren niet. Ik zou naar STHECOCOL kunnen gaan, maar dat is te duur daarom zal het een overheidsschool in Kumbo of Bamenda worden.” (Nora, 17)

²⁴ In Kameroen bestaat het middelbaar onderwijs uit twee cyclussen. De eerste duurt tot en met het vijfde middelbaar en wordt bekroond met een diploma van ‘ordinary-level’. De tweede cyclus is het ‘advanced-level’ en bestaat uit een eerste en twee zesde jaar, enkel wanneer deze twee jaren worden voltooid mogen leerlingen universitaire studies aanvatten.

²⁵ Een van de wijken in Djottin waar tevens de twee middelbare overheidsscholen gesitueerd zijn.

“De hoogstopgeleiden uit Djottin vertrekken na verloop van tijd bijna allemaal naar het buitenland. Vanuit het buitenland steunen velen van hen ons nog, maar je kan toch spreken van braindrain vind ik.” (Mariana, 20)

Het was niet zozeer de kwaliteit van het onderwijs dat de toekomst van de jongeren hypothekeerde. Wat daarentegen wel een probleem vormde was de kostprijs van dit onderwijs en de hoge werkloosheidsgraad onder afgestudeerde universitaireren volgens de jongeren. Het *National Institute of Statistics* in Kameroen rondero in 2010 een studie af waarin de werkloosheidsgraad bij jongeren en jong volwassenen tussen de 15 en 35 jaar werd opgemeten in de officiële en informele sector. Bijna 13% van deze leeftijdsgroep heeft geen uitzicht op werk en van de jongeren en jong volwassenen die wel werk hebben, heeft een groot aandeel onvoldoende werk om goed rond te komen. In de stad gaat het om 54,4% en op het platteland stijgt dit cijfer tot 79,2%. Opmerkelijk hierbij is dat de mensen die het hardst worden getroffen door werkloosheid of onvoldoende werk, de hoogst opgeleiden zijn (African Economic Outlook, 2012).

“Zeker de hoge werkloosheidsgraad is een groot struikelblok voor jongeren die werk zoeken. Ik bid dat dit zal veranderen.” (Emmanuel, 21)

“Ik wil niet naar de universiteit gaan, ook al vindt mijn oudere broer dat ik dit moet doen, want het is toch nutteloos. Het verandert nadien niets aan je situatie en biedt absoluut geen werkzekerheid, het kost alleen maar geld. Daarom wil ik gewoon graag mijn A-level behalen en nadien deelnemen aan overheidsexamens²⁶.” (mariana, 20)

“Heel wat jongeren vluchten weg van het platteland en trekken naar de grote steden. Zij denken dat ze daar sneller werk zullen vinden, maar zonder diploma, en zelfs met, is dat absoluut geen zekerheid. Het wordt dan voor hen moeilijk om met lege handen terug te keren naar hun dorp, ze zitten eigenlijk gevangen in de stad en moeten heel zwaar werk aannemen om te kunnen overleven.” (Thierry, 20)

In de fragmenten aangehaald uit de interviews zijn plattelandsvlucht, gebrek aan geld om inschrijvingsgeld en bijkomende kosten voor school te betalen, en een potentieel gebrek aan een toekomst in eigen land, veel voorkomende elementen. De vraag werd daarom aan de jongeren gesteld of zij zich een concrete toekomst konden inbeelden en om te beschrijven hoe deze er dan zou uitzien.

“Allereerst hoop ik volgend jaar door te mogen stromen naar het derde middelbaar en daar verder te gaan met de technische opleiding. Ik ben voorstander van deze technische aanpak. Als mijn vader op een dag geen geld meer heeft om me naar school te sturen dan kan ik tenminste al iets en kan ik gewoon ergens beginnen werken, wanneer je een algemene opleiding volgt kan dat niet.” (Clariss, 15)

²⁶ Vele jongeren ambiëren een carrière als ambtenaar bij de overheid. Het is niet voor alle jobs noodzakelijk om een universitair diploma te hebben. Deelnemen aan overheidsexamens of concours zoals er door de bevolking naar verwezen wordt kan voldoende zijn.

“In plaats van naar de universiteit te gaan wil ik graag een opleiding als journalist volgen aan een ‘professional school’, daar leer je onmiddellijk praktische dingen. Nadien kan ik dan nog altijd naar de universiteit want in Kameroen word je uitbetaald op basis van je hoogst behaalde diploma. Ik denk dat ik als journalist relatief makkelijk werk kan vinden. Over het algemeen is het moeilijk om in Kameroen aan een goede job te geraken, maar wanneer je iemand kent die werkt voor de overheid gaat alles veel vlotter.” (Julia, 17)

Uit de twee bovenstaande meningen blijkt een zekere vorm voor realisme. De dingen zijn nu eenmaal zoals ze zijn en daarmee moet je je zien te redden in dit leven, leek zo’n beetje de algemene filosofie in het dorp te zijn. Wanneer het niet zeker is dat je geld genoeg zal blijven hebben om je school af te maken, dan kan je je hier maar best op voorbereiden, Claris besepte dit maar al te goed. Net zoals Julia begreep dat het noodzakelijk was om iemand te kennen om aan werk te geraken. Enkel en alleen op je eigen kunde rekenen was in dat opzicht niet verstandig en zelfs dom. In zijn beschrijving van de werking van de Kameroense staat, bevestig Nyamnjoh (1999) dat ook in het onderwijs en op de arbeidsmarkt corruptie zijn weg heeft gevonden.

Wat vooral opviel was de noodzaak aan een plan B. Er is niets mis met dromen, je weet maar nooit of ze uitkomen, maar je kan je maar beter voorbereiden op een tegenslag volgens de geïnterviewden. Een economische studierichting was volgens de jongeren en verschillende leerkrachten (veldnotities, 03/12) beter geschikt om werk te vinden dan een voorliefde voor talen, literatuur en geschiedenis. Sommige scholieren hadden een sponsor die hen hielp het schoolgeld te betalen, het gevolg hiervan was dat deze sponsors mee de toekomstige studierichting van de jongeren konden bepalen. De voorkeur ging uit naar technische of economische richtingen. Dit omdat in deze sectoren meer werkgelegenheid zou zijn en wanneer de jongeren werk vonden, konden ze hun voormalige sponsor misschien een handje toesteken (veldnotities, 01/12). Het plan B bestond heel vaak uit het worden van leerkracht, de boodschap leek te zijn dat die altijd werk vinden, zelfs wanneer het economisch slecht gaat.

“Als ik geen zangeres kan worden, dan wil ik graag leerkracht worden, want die vinden altijd werk, zelfs in Kameroen. Ik zou heel graag naar de universiteit gaan, maar ik vrees dat dit financieel niet mogelijk zal zijn voor mijn familie. Het inschrijvingsgeld zelf is niet zo duur, 50 000 CFA, maar het is vooral de huur van een kamer en al het andere studiemateriaal.” (Felicita, 20)

“Ik wil graag weg uit Kameroen omdat ik journaliste wil worden. Ik hou gewoon van dingen observeren en hier nadien over rapporteren. Ik praat graag voor een groep mensen. Als dit niet lukt, dan wil ik leerkracht worden, want hierin vind je altijd werk, zelfs in Kameroen.” (Precila, 15)

“Ik wil heel graag een master behalen in biologie of chemie ik weet dat dit niet gemakkelijk zal zijn, maar als ik hard genoeg werk zal ik er wel komen. Als dat niet lukt wil ik in het INS binnen geraken, dat is de overheidsinstelling die leerkrachten opleidt.” (Glynn, 16)

“Nadat ik mijn getuigschrift van A – level behaal wil ik naar de universiteit van Buea. Eens dat ik mijn A – level behaal zal ik wel weten wat ik verder wil studeren. Op dit moment kan ik enkel zeggen dat het iets moet zijn dat te maken heeft met economie.” (Jude, 20)

“Om te beginnen wil ik mijn A – level halen en nadien zou ik heel graag wiskunde gaan studeren aan de universiteit. Uiteindelijk droom ik ervan om bankier te worden. Volgens mij is dat een goede job want je hoeft geen zware manuele arbeid te verrichten. Je zit aan een bureau en vult formulieren in terwijl je er wel een goed loon voor krijgt, en hierdoor je familie kan ondersteunen. (Michael, 14)

Het was opmerkelijk dat hoewel alle jongeren, op een meisje en twee jongens na, zelf op het land moesten werken en uit een familie kwamen waar iedereen deeltijds landbouwer was, ze hier zelf niet al te veel interesse voor toonden. Het vooruitzicht naar een leven vol “zware manuele arbeid” was allesbehalve aantrekkelijk. Een diploma halen was een stap om de droom van een minder hard leven, met voldoende geld om mensen het land in jouw plaats te laten bewerken, te laten uitkomen. Ook al wisten vele jongeren dat deze kans klein was, ze wilden er toch in geloven. Punch (2002b) verwijst in haar studie bij Boliviaanse kinderen en jongeren op het platteland naar een zelfde fenomeen. Ook daar hadden sommige kinderen de idee dat studeren voornamelijk goed was om een leven vol manuele arbeid te ontlopen of op zijn minst uit te stellen.

De geïnterviewde jongeren wilden in de eerste plaats een diploma in Kameroen behalen, maar indien ze de kans zouden krijgen zouden ze graag buiten Kameroen studeren. Verschillende leerkrachten in STHECOCOL waren op zoek naar kansen om in Europa of de Verenigde Staten te studeren. Tijdens gesprekken vroegen ze geregeld naar de mogelijkheden om in België te studeren en of ik hen hiermee kon helpen. Ook studenten die hun universiteitstudies al hadden aangevat leken uit te kijken naar onderwijskansen in het buitenland. Vermoedelijk heeft dit te maken met de magere kansen die universiteitsstudenten op de arbeidsmarkt in Kameroen krijgen.

“Ik denk dat het onderwijssysteem in Europa beter is. Dat je al van jongs af aan echt begeleid wordt wanneer je een beroep voor ogen hebt. Daar maakt het ook echt uit of je gestudeerd hebt of niet. In Kameroen kan je misschien wel een hoog diploma hebben, maar toch blijf je werkloos. Tenzij je iemand kent die voor de overheid werkt. Dat is allemaal zeer ontmoedigend. Sommige studenten kiezen er dan maar voor om hun geld uit te sparen en gewoon niet verder te studeren, want er is toch geen garantie op werk.” (Felicitas, 20)

“Ik wil heel graag mijn A – level behalen en nadien verder studeren aan een universiteit buiten Kameroen, want ik denk niet dat de corruptie hier zo snel zal verdwijnen en dan is het moeilijk om nadien een goede job te vinden als je gewoon naar de universiteit in Kameroen zelf bent geweest. Met een diploma uit het buitenland sta je onmiddellijk hoger aangeschreven, dan vechten ze om jou. Als je in Kameroen zelf studeert dan kan je met niets achterblijven, veel afgestudeerden belanden op straat. Waarom studeer je dan nog?” (Thierry, 20)

Het langs de ene kant dromen van een beter leven, en het aan de andere kant realistisch genoeg zijn om deze kansen niet heel hoog in te schatten, kwam in de meeste gesprekken naar voren. Omdat jongeren vaak geen uitweg zagen in eigen land, fantaseerden ze dan maar over het buitenland. Hun kennis over dat rijke buitenland en hoe er te geraken was klein en hun verwachtingen daaromtrent in de ogen van een blanke onderzoekster niet altijd even realistisch. Het was opmerkelijk, het realisme van de jongeren over de situatie en kansen in hun eigen land leken soms gecompenseerd te worden met dromen van een wereld ver weg. Maar zelfs in deze dromen werd het thuisland nooit vergeten, telkens opnieuw hadden jongeren het over het opbouwen van een economisch en sociaal sterk en vooral corruptie vrij, Kameroen. Te beginnen bij hun eigen dorp of stad, meer hierover in het laatste deel van dit hoofdstuk.

“Ik wil geen traditionele leider worden, zo’n titel houd je in het dorp.”

Jude, 20

4.5 De invloed van tradities op de toekomst van jongeren

Tradities vormen voor een deel het leven van de jongeren in Djottin. Ze sturen hun leven een bepaalde richting uit. De jongeren ervaren dit voornamelijk wanneer het over gezinssamenstelling of huisvesting ging.

4.5.1 Het eigen gezin

In de Kameroense samenleving, en zeker op het platteland, is trouwen even vanzelfsprekend als ademen. Het wordt verwacht en het wordt toegepast. Wanneer ik de geïnterviewde jongeren vroeg of ze graag wilden trouwen leek dat voor hen een absurde vraag, want wie zou daar in godsnaam nee op antwoorden?

“Ik wil trouwen. Als je dat in onze gemeenschap niet doet dan krijg je al snel een slechte naam.” (Nora, 17)

Ook Julia (17) onderschreef deze mening. Ze had het over haar groot tante die in Djottin woonde en er bewust voor gekozen had om nooit te trouwen en alleen door het leven te gaan. Iets wat nu nog steeds als zeer vooruitstrevend kan beschouwd worden in het dorp. In de observaties die ik maakte, wordt dit beeld ook bevestigd. De vrouw werd als “anders” omschreven. Wanneer ze iets ging drinken in de bar tegenover haar huis zat ze bijna altijd alleen omdat dorpbewoners niet graag geassocieerd werden met een rokende oude vrijgezelle vrouw (veldnotities, 02/12).

Trouwen gebeurt traditioneel gezien in drie stappen, eerst is er het wettelijke huwelijk, nadien het traditionele en er wordt (indien gelovig) geëindigd met het kerkelijk huwelijk. De jongeren hadden over het algemeen een positieve visie over deze stappen en het traditionele huwelijk werd meermaals als een van de betere tradities beschouwd, zowel door jongens als door meisjes. Beiden leken zich door de procedures die aan het traditionele huwelijk vooraf gaan, beschermd te voelen.

“Ik ben geen voorstander van tradities want het leidt af van de weg die god voor ons heeft gekozen, maar het traditionele huwelijk vind ik wel goed. Als ik van mijn ouders houdt dan moeten zij ook weten van wie ik hou. Het is wel traditie, maar ik zie er geen probleem in omdat het gewoon het voorstellen van de huwelijkskandidaat aan de ouders is. Het leidt uiteindelijk naar het religieuze huwelijk.” (gladys, 21)

“Ik zal ook een traditioneel huwelijk hebben, want in Kameroen hoort dat nu eenmaal zo. Het is traditie maar het beschermt je ook. Het geeft je bepaalde zekerheden. Wanneer je man sterft heb je anders niets.” (Nora, 17)

“Het traditionele huwelijk is een goede traditie. Je familie zal nagaan of het meisje waarmee je wil trouwen wel echt geschikt is. Het biedt meer zekerheid.” (Althanasius, 21)

Toch zagen twee jongens, Emmanuel (21) en Larry (12) er een vorm van discriminatie tegenover mannen in, omdat zij een bruidprijs moeten betalen.

“Het biedt inderdaad meer zekerheid, maar aan de andere kant zorgt de bruidprijs voor ongelijkheden. Soms gaat het meer om geld dan om liefde. Rijke mensen willen enkel een rijke man voor hun dochter. Ik vind niet dat we alle tradities moeten afschaffen maar het moet wel hand in hand gaan met ontwikkeling.” (Emmanuel, 21)

“Ik vind dit eigenlijk niet zo’n goede traditie want het verplicht mannen om de hele tijd dingen te geven. Je wordt van het ene familielid van de bruid naar het andere gestuurd en er wordt telkens verwacht dat je van alles geeft.” (Larry, 12)

Een geïnterviewde jongen wilde enkel en alleen een wettelijk huwelijk:

“Ik geloof alleen in het wettelijke huwelijk, ik wil dan ook niet voor de kerk trouwen of een traditioneel huwelijk houden. Ik voel dit zo aan, maar kan niet echt uitleggen waarom.” (Glynn, 16)

Alle meisjes vonden dat het traditionele huwelijk een vorm van bescherming bood. Net doordat er een bruidsprijs betaald moest worden vonden zij dat het aantoonde dat mannen zich echt moesten engageren voor een huwelijk. Dat het hen beschermde tegen bevliegingen waarna ze met niets achterbleven.

Traditioneel gezien hebben mannen het recht om met meerdere vrouwen te trouwen, ook volgens de Kameroense wetgeving is dit toegelaten (veldnotities, 01/12). Het is een traditie die alvast in Djottin afneemt. Enkel sommige oudere mannen met een traditionele titel en een van de twee fons hadden nog meerdere vrouwen. Ook alle twintig jongeren waarmee ik sprak, zowel meisjes als jongens, zagen een polygaam huwelijk niet zitten. Voor een stuk was de reden hiervoor religieus geïnspireerd, maar jongeren vonden deze traditie over het algemeen gewoon niet mee met de moderne tijd. Ze zagen er geen graten in om een traditie achterwege te laten die volgens hen geen bruikbare waarden of normen meer uitstraalde. Dit kan zoals Tomlinson (2007), waarin naar verwezen werd in het conceptuele kader, aangeeft op een verstrengeling tussen verschillende culturen wijzen. Aan de ene kant wordt het traditionele huwelijk en alles wat er bij komt nog steeds als waardevol beschouwd, maar aan de andere kant vinden jongeren geen meerwaarde meer in polygamie en stappen daarom over op een monogaam model zoals in “het Westen” gebruikelijk is.

Daarnaast was merkbaar dat voornamelijk meisjes, acht van de tien, tegen al te grote gezinnen waren. Jongens waren op dit gebied iets conservatiever. Vijf van hen wilde niet meer dan vier kinderen terwijl de andere vijf er zoveel als mogelijk wilde. De reden om niet te veel kinderen te hebben had te maken met de wens om alle kinderen een goede opleiding te kunnen geven.

“Meer dan vier kinderen zie ik niet zitten, want ik wil ze alle vier opvoeden zoals mijn moeder mij heeft opgevoed en wanneer je te veel kinderen hebt kan je ze niet allemaal even goed opvolgen. Daarnaast wordt het dan ook moeilijk om hen financieel allemaal op een goede manier te onderhouden.” (Julia, 17)

“Ideaal gezien wil ik drie tot vier kinderen, want ik wil ze allemaal een even goede opvoeding en scholing kunnen geven en met te grote gezinnen is dat gewoonweg niet mogelijk.” (Gladys, 21)

“Ik wil heel graag kinderen later. Maar maximum vier. Anders kan je je kinderen niet voeden en geen goede toekomst bieden. Ik vind dat de mensen hier in Kameroen daar allemaal te weinig over nadenken, ze doen niet aan geboortebeperking en als gevolg daarvan blijven ze maar kinderen krijgen waar ze niet voor kunnen zorgen. Veel van deze kinderen zijn gedoemd om dieven te worden.” (Jude, 20)

“Ik wil heel graag een groot gezin hebben, maar aangezien mijn vrouw diegene is die de kinderen op de wereld moet zetten is natuurlijk ook haar mening van belang.” (Glynn, 16)

Alle meisjes wilden nadat ze hun diploma haalden eerst werk zoeken vooraleer te trouwen. Ook de jongens dachten er zo over en wilden eerst kapitaal verzamelen om een huis te bouwen en hun toekomstig gezin te kunnen onderhouden. Buiten een jongen vonden alle jongens het ook belangrijk om met een meisje te trouwen dat een zekere opleiding genoten had, voor hen was het echter niet noodzakelijk dat hun toekomstige echtgenote bleef werken eens het huwelijk voltrokken was. De meisjes dachten hier anders over en wilden allemaal graag blijven werken ondermeer om een zekere financiële zekerheid op te bouwen los van de echtgenoot.

“Ik wil ook eerst werk zoeken voor dat ik trouw, ik zou niet graag een huisvrouw zijn.” (Sakinatu, 17)

“Ik wil eerst werk vinden en dan pas trouwen. Als je nog niet werkt wanneer je met een man trouwt zul je altijd in een meer onderdanige positie zitten. Werk hebben zorgt voor meer gelijkheid tussen man en vrouw.” (Julia, 17)

“Ik wil eerst werk vinden voordat ik trouw. Ik wil mijn financiële vrijheid en zekerheid hebben. Ik wil ook bijdragen in het huishouden en ‘gelijk’ zijn. Ook al besef ik dat mijn man altijd meer zal kunnen bijdragen dan ik.” (Mariana, 20)

“Ik wil enkel trouwen als ik werk heb, anders kan ik mijn vrouw niet onderhouden. Mijn vrouw moet ook geschoold zijn, ik wil niet trouwen met een analfabete. Samen kunnen we groeien. Als we beiden werken kunnen we ook meer sparen. Als man verdienen je sowieso meer dan als vrouw. Neem nu dat ik

250 000 CFA/maand zou verdienen en mijn vrouw 70 000 CFA/maand, dan zouden we met haar loon alle inkopen voor ons huishouden kunnen doen en de rest van het geld sparen.” (Emmanuel, 21)

Een zekere financiële onafhankelijkheid van je man kan belangrijk zijn. In Kameroen kunnen meisjes traditioneel gezien niets erven. Wanneer de echtgenoot van een vrouw overlijdt en zij nog geen volwassen jongens heeft dan kan haar schoonfamilie beslag leggen op de eigendommen van de man. Dat is wat Blessing overkwam:

“Na het overlijden van mijn vader kwamen mijn nonkels naar ons thuis. Ze verjoegen mij, mijn broer en moeder en pikte alles in. Ze zeiden dat mijn moeder slecht voor mijn vader zorgde en dat hij daardoor overleden was en dat we geen recht hadden om in ons huis te blijven. We mochten niets houden. Het was heel erg.” (Blessing, 15)

Ook Mariana wilde absoluut nog iets kwijt over dit traditioneel erfrecht:

“Ik wil nog iets zeggen over het erfrecht hier in Djottin. Meisjes kunnen helemaal niets erven, alleen jongens komen hiervoor in aanmerking. Wanneer er enkel meisjes zijn in een gezin dan eist meestal een van de broers van de vader de erfenis op, tenzij de ouders op voorhand een wettelijk testament laten opstellen, maar jammer genoeg wordt dit in heel Kameroen amper gaan, en dat geldt zeker voor kleine dorpen zoals Djottin.” (Mariana, 20)

Uit dit erfrecht blijkt dat jongens nog steeds een bevoorrechte positie innemen op het platteland in Kameroen. Alle geïnterviewden spraken dan ook de wens uit om later bij het uitbouwen van een gezin jongens te krijgen. Van jongens wordt verwacht dat zij hun dorp verder zullen ontwikkelen, meisjes verhuizen mee met hun toekomstige echtgenoot en kunnen dus in mindere mate bijdrage aan het huishouden van de eigen familie.

“Ik wil ook kinderen. Drie en niet meer. Liefst twee jongens en één meisje. Waarom? Jongens die blijven bij je terwijl je de meisjes kwijtraakt wanneer ze trouwen.” (Nora, 17)

“In Kameroen is het belangrijk om kinderen te hebben, want zij kunnen later voor je zorgen. Het is ook belangrijk om een jongen te krijgen, maar mocht ik alleen meisjes krijgen later dan is dat geen probleem, want elk kind is een geschenk van god.” (Conrad, 17)

“Ik zou graag drie kinderen krijgen waarvan twee jongens. Het is goed om jongens te krijgen want zij kunnen de familienaam verder zetten. Een man is natuurlijk het hoofd van de familie, maar uiteraard moet hij nog steeds overleggen met zijn vrouw. Je moet samen aan gezinsplanning doen. De vrouw draagt de kinderen dus moet zij ook inspraak krijgen.” (Michael, 14)

“Ik wil graag vier kinderen, mijn moeder had er acht en dat vind ik te veel, het is moeilijk om ze allemaal een goede opleiding te gunnen. Ik zou graag twee jongens en twee meisjes krijgen, maar dat ligt uiteindelijk in gods handen, als het anders uitdraait zal ik er mij niet over opwinden.” (Claris, 15)

4.5.2 *Dorp of platteland?*

Er werd aan de jongeren gevraagd of zij een toekomst voor ogen hadden in Djottin of daarbuiten. Voor meisjes was dit een moeilijke vraag. Ze konden het zelf moeilijk inschatten, want uiteindelijk zouden zij hun toekomstige man moeten volgen. Jongens hebben traditioneel gezien de opdracht hun eigen regio helpen te ontwikkelen voor hen trad er soms een dilemma op tussen eigen verlangens en de noden van hun toekomstige eigen gezinnen, en de verwachtingen van de familie in Djottin.

“Als ik aan Djottin denk, dan denk ik aan koffie. Dankzij de koffiebonen kunnen mensen hier het schoolgeld voor hun kinderen betalen. Ook al ben ik dankbaar dat we de koffie hebben toch wil ik er zelf later niet mee werken, ik wil geen landbouwer worden. Het dorpsleven is niets voor mij, ik wil hier niet blijven wonen. Een job bij de overheid zou ik geweldig vinden, maar ik beseft dat ik daar niet al te veel op mag rekenen. Daarom wil ik zelf op zoek gaan naar kapitaal en een eigen zaak beginnen. Als echt blijkt dat het niet mogelijk is om hier genoeg geld te verdienen, dan wil ik Kameroen liever verlaten. Ik wil een betere toekomst. Ik kom uit een familie waar traditie heel belangrijk is, maar zelf wil ik geen traditionele leider worden want zo’n titel houdt je in het dorp.” (Jude, 20)

Ik zal alleen trouwen als ik weet dat ik voor mijn vrouw kan zorgen. Als ingenieur is er in Djottin niet heel veel werk, als ik wil trouwen moet ik geld kunnen sparen om een huis te bouwen, dus zal ik waarschijnlijk verhuizen naar een plaats waar er wel werk is. (Althanasius, 21)

Het zou kunnen dat ik in Djottin blijf maar dat zal afhangen van werkgelegenheid. Werk gaat nog steeds boven patriottisme voor je eigen dorp. Mensen gaan in de steden op zoek naar geld, want in Djottin zit het niet. Naar de stad trekken is voor mij hetzelfde als op zoek naar geld gaan om je nadien in het dorp te vestigen. (Emmanuel, 21)

Sommige jongeren droomden van verre reizen of een leven in het buitenland. Wat opviel was de wens om, los van waar je je in deze wereld bevindt, bij te dragen aan de ontwikkeling van je land of eigen regio. Waar jongens vooral op zoek gingen naar betere economische perspectieven, leek het de meisjes meer te doen te zijn om verschil in cultuur en omgeving te ontdekken.

“Je kan maar liefde hebben voor één land en dat is je eigen land. Ik wil studeren in het buitenland maar na afloop kom ik zeker terug. Ik ben er zeker van dat als alle jongeren in Djottin samenwerken we elektriciteit naar het dorp kunnen brengen, dat geloof ik echt. Wij zijn jong, wij moeten het doen. De ontwikkeling van Djottin hangt van ons af.” (Donald, 18)

“Ik wil niet in Kameroen blijven, ik wil naar een andere wereld vertrekken waar er meer kansen zijn, meer werkgelegenheid en meer geld. Wanneer ik genoeg geld heb verdient, wil ik terugkomen om mijn eigen land en gebied mee helpen verder te ontwikkelen.” (Michael, 14)

“Ik hoef niet noodzakelijk naar het buitenland te trekken maar wil toch zeker de grote steden van mijn eigen land ontdekken zoals yaoundé of limbé, ik wil weten hoe het leven daar is.” (Claris, 15)

“Ik wil graag reizen want zo kan ik de cultuur en gebruiken van andere landen leren kennen en hieruit leren.” (Theresia, 13)

“We denken dat het beter is om in je leven wat rond te trekken dan steeds in het dorp te verblijven. Alleen wanneer je erop uittrekt kan je echt dingen bijleren.” (Marcéline, 16 & Precilia, 15)

Zowel meisjes als jongens zitten ongeveer op dezelfde lijn als het over toekomstperspectieven in verband met een gezin gaat. Beiden zijn het er over eens dat het noodzakelijk is om te trouwen en de overgrote meerderheid wil dit ook op een traditionele manier doen. Ze ervaren het als een bescherming en dichten een huwelijk dat ook traditioneel is ingezegend meer slaagkansen toe. Meisjes vinden het heel belangrijk om werk te hebben voor dat ze trouwen en dit ook te behouden. Op deze manier hopen ze meer gelijkheid af te dwingen. Opvallend is dat ook jongens voor een hoogopgeleide vrouw kiezen, al gaan ze er wel vanuit dat zij het familiehoofd zullen worden. Voor de jongeren was het belangrijk om alle kinderen die je krijgt een goede opvoeding te kunnen geven. Vooral de meisjes vonden het daarom belangrijk niet al te veel kinderen te krijgen, jongens zagen hier over het algemeen minder problemen in. Misschien omdat ze hoopten een goedbetaalde job bij de overheid te kunnen bemachtigen. Polygamie leek helemaal af gedaan te hebben, waar je op dit moment nog enkele polygame gezinnen in Djottin kan terugvinden, lijkt dit aantal in de toekomst nog te zullen afnemen. Geen enkele van de twintig geïnterviewden stond hier achter.

Voorval voor jongens was de band met hun eigen regio belangrijk. Zij hadden het vaak over de noodzaak deze te ontwikkelen. De meisjes spraken meer in termen van het land te ontwikkelen. Misschien omdat ze toch niet op voorhand wisten waar ze in Kameroen terecht zouden komen, want dit hangt af van de toekomstige huwelijkspartners. Over het algemeen leken meisjes dit vooruitzicht ook niet heel erg te vinden. Het was de gewoonte, ze wisten dat het hen te wachten stond. Natuurlijk hielp het ook dat ze zelf hun huwelijkspartner wilden en mochten uitzoeken. Op die manier hadden ze indirect ook zelf een aandeel in hun toekomstige woonplaats. Vier meisjes hoopten stiekem op het vinden van een blanke man die hen dan naar die verre, rijke, bezaaid met kansen, wereld zou voeren.

5. Conclusies en aanbevelingen

Dit onderzoek probeerde een forum aan jongeren te bieden. Een forum waarin zij het woord konden voeren en waarin hun mening telde, over de onderwerpen waarover zij het wilde hebben. Een forum waar zij gebruik van maakten om problemen aan te snijden en toekomstdromen te delen en waar zij zelf ook de ruimte kregen om op hun beurt vragen te stellen aan de vragensteller. Centraal in dit onderzoek was de vraag hoe jongeren hun eigen leefomgeving en leven beleven en wat de invloed van lokale tradities hier volgens hen op is? In onderstaande alinea's wordt bondig samengevat uit de onderzoeksresultaten wat het antwoord op deze vraag is.

Het was opmerkelijk hoe bepaalde openvragen, los van de geïnterviewde jongere, steeds opnieuw hetzelfde antwoord genereerden. Bij de vraag: "Wat zijn de eerste woorden die in je opkomen wanneer je aan Kameroen denkt?" tekende zich stevast hetzelfde patroon af. "Kameroen is vreedevol maar corrupt". De meeste jongeren legden hiervoor de schuld bij president Paul Biya zelf, maar enkelen vonden dat corruptie een probleem van de gehele bevolking was waaraan Biya iets probeerde te veranderen. Vrede, diende gekoesterd te worden, al hoopte de meeste jongeren op een spoedige machtswissel, gewelddadig verzet konden zij zich amper inbeelden.

Corruptie zorgde ervoor dat de dromen van jonge Kameroeners in Djottin naar de achtergrond verdwenen, want zoals de 17-jarige Roseline het verwoordde: "In Kameroen kunnen je dromen enkel sterven". Het was een radicale mening die niet door iedereen gedeeld werd maar de noodzaak voor een realistisch plan-B stond in elk gesprek met elke jongere voorop. De geïnterviewde jongeren zagen hun kansen op de arbeidsmarkt weggekaapt door corruptie. In een samenleving waar het meestal niet om kwaliteit maar om loyaliteit (Nyamnjoh, 1999) draait, was dat een zeer nuchtere en correcte vaststelling.

15 van de 20 jongeren voelden zich niet alleen tegengehouden door corruptie maar ook door wat zij omschreven als hun 'Engelstalige identiteit'. Er zijn weinig hooggeplaatste Engelstalige ambtenaren, en geen enkel Engelstalige voetballer in het nationale voetbalteam. Ze zagen hierin de tekenen van een doelbewust overheidsbeleid om Engelstaligen achter te stellen. Hoewel zowel de Noordelijke, Oostelijke en beide Engelstalige regio's te kampen hebben met slechte infrastructuur en hogere armoede cijfers (International Crisis Group, 2010) was dit in de perceptie van de jongeren in Djottin voornamelijk een Engelstalig probleem. Al werd door enkele aangegeven dat het niet noodzakelijk ging om voortrekken van alle Franstaligen tegenover Engelstaligen, maar in de eerste plaats om het voortrekken van de eigen etnische groep van de president, de Beti.

Deze nuance was niet in alle interviews te bespeuren. Sommige voelden zich ronduit tweederangsburgers, een enkeling, Emmanuel, 21-jaar, had het zelfs over een vorm van apartheid en velen spraken over de manier waarop de Franstaligen hen behandelden, als

primitieven. In het rapport dat de International Crisis Group (2010) naar aanleiding van de presidentsverkiezingen in 2011 opstelde, wordt het probleem van de Engelstalige minderheid vooral geschetst als een probleem dat wordt uitgevochten met de regering en waarbij de verhoudingen tussen beide taalgroepen onderling wel naar behoren zouden functioneren. In de ogen van de geïnterviewde jongeren uit Djottin klopt dit in ieder geval niet. De meesten onder hen vonden wel degelijk dat ook de Franstalige bevolking op hen neer keek. Of dit ook echt zo is kan niet worden gezegd aan de hand van dit onderzoek, maar de perceptie dat Engelstaligen door alle Franstaligen, zowel de Franstaligen in de overheid als de Franstalige bevolking, worden achteruitgesteld leeft in ieder geval bij de meeste geïnterviewde jongeren.

Toch zetten deze gevoelens van slecht behandeld te worden door Franstaligen, zich niet automatisch om in een streven naar onafhankelijkheid. Het werd door sommigen wel geopperd maar niet als noodzakelijk ervaren. Wat wel van essentieel belang was, was de mogelijkheid om zich op eenzelfde manier te ontplooien als hun Franstalige landgenoten. Gelijke kansen en een echte federale staat, waren onvermijdelijk om het gevoel van achterstelling weg te werken.

Zowel corruptie, als het deel uitmaken van de Engelstalige gemeenschap, hindert jongeren volgens hun aanvoelen in de zoektocht naar een succesvolle carrière. De frustraties over de beperkte toekomstperspectieven zijn groot. Werken als ambtenaar of gewoonweg werken voor de overheid, blijft voor vele geïnterviewde jongeren een doel. Toch heerst het besef dat kwaliteit niet het doorslaggevende criterium is bij het selecteren van overheids personeel. Jongeren weten dat ze vroeg of laat, indien ze dit doel wensen te bereiken, zullen moeten meestappen in een proces van 'ons-kent-ons', van vriendjespolitiek, en dat stemt hen eerder somber. Het is een dilemma tussen resoluut voor je eigen kansen kiezen of voor de onzekerheid van verandering, die in het beste geval tot een echte democratie zal leiden en in het slechtste geval tot oorlog.

Hoewel 17 van de 20 ondervraagden absoluut wilden verder studeren, trokken velen tegelijkertijd het nut er van in twijfel. De hoogste werkloosheidscijfers vindt men dan ook bij universiteitsafgestudeerden (African Economic Outlook, 2012). Misschien dat studies in de hoofden van de jongeren meer kansen bieden in een andere wereld. Een wereld die er bij voorkeur, Amerikaans of Europees uitziet. Ondanks plannen om elders geluk te zoeken, gelooft de overgrote meerderheid van de geïnterviewde jongeren in het potentieel dat hun land te bieden heeft. Het zou zelfs als een vorm van patriottisme omschreven kunnen worden. Verschillende jongeren drukten expliciet de wens uit om hun land uit te bouwen tot een goede plaats om te leven. Ongeveer de helft van de geïnterviewden wilde dit in eerste instantie vanuit Kameroen zelf doen, de andere helft wilde vanuit het buitenland, waar zich volgens de jongeren meer kansen zouden voordoen, het verschil maken.

Er was ook de bezorgdheid over de mogelijkheden die het leven op het platteland biedt. Enkelingen geloofden rotsvast in de taak die hier lag voor jongeren om de eigen regio ter plekke te ontwikkelen. Ze zochten heil in het bundelen van krachten, maar ook in tradities en traditionele leidingstructuren. Tradities voor de ene omdat ze “een houvast bieden”, voor de andere uit “respect voor de voorvaders” en voor nog anderen omwille van het “moreel gezag” dat ze uitoefenen op dorpsbewoners. Een gezag dat in gezet zou kunnen worden om los van de overheid te bouwen aan aangename woonomstandigheden in het dorp, inclusief een uitgebreid stromend waternetwerk en elektriciteit.

Toch werden er ook negatieve opmerkingen gemaakt in verband met tradities. De opmerkingen kunnen opgedeeld worden volgens twee tendensen. Vier van de geïnterviewde jongeren tekenden bezwaren aan vanuit een religieuze overtuiging waarbinnen zij het eren van tradities en het dienen van een god niet met elkaar vonden rijmen. De andere tendens was dat vele jongeren het gevoel hadden dat ouderen in het dorp, tradities misbruikten om lokale ontwikkeling en inspraak van jongeren te boycotten. De middelen waarmee zij dit bewerkstelligden waren divers. Er was de alledaagse jaloezie waarbij, volgens de jongeren, neergekeken wordt op het succes van de andere. Deze jaloezie uitte zich ondermeer in weigeringen om geld te lenen aan ouders die hiermee de verdere studies van hun kinderen wilden financieren. Een andere minder vanzelfsprekende wijze waarop ontwikkeling en jongeren werden gesaboteerd, was door middel van hekserij en tovenarij. Drie jongeren verwezen naar jonge mensen die hun succes aan de stad te danken hadden en bij hun terugkeer naar het dorp op mysterieuze wijze stierven terwijl ze een huis aan het bouwen waren. Vier anderen hadden het over het misbruiken van traditionele geneeskunde om jonge succesvolle mensen te vervloeken of te doden.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat tradities de manier waarop jongeren de ontwikkeling van hun eigen leefomgeving ervaren beïnvloeden. Het is een verhaal met twee kanten. Er is vertrouwen in traditionele gezagdragers die ontwikkeling kunnen promoten, maar er is ook wantrouwen tegenover wat jongeren ervaren als misbruiken van jaloerse ouderen. Bovenal drukten de geïnterviewde jongeren de wens uit om tradities te bewaren maar waar nodig aan te passen aan de huidige tijdsgeest. Tradities beïnvloedden ook de manier waarop jongeren hun eigen ontwikkeling beleefden. Zo waren zowel jongens en meisjes overtuigd van het nut van het traditionele huwelijk en erkenden beiden dat het een must was om te trouwen, kinderen te krijgen en liefst van al ook jongens. Sommige meisjes waren bezorgd om het traditionele erfrecht. Er kan dus gesteld worden dat tradities wel degelijk de toekomstperspectieven van jongeren beïnvloeden.

Ook de identiteit van de jongeren werd er door beïnvloed maar op een meer subtiele wijze. Verschillende jongeren vertelden over de houvast die tradities je kunnen bieden. Een meisje omschreef het als dorpsreligie, andere hadden het over cultuur, en dat cultuur in feite je identiteit bepaalt. Zelfs wanneer enkele jongeren hun onvrede uitten over de belangrijke

betekenis die tradities in het dagelijkse leven innamen, omdat zij vonden dat religie op de eerste plaats hoorde te komen, erkenden ze de idee dat tradities deel uitmaken van hun cultuur en dat deze deels mee vormgeven hoe zij tegenover de wereld staan.

Een laatste belangrijke conclusie uit het onderzoek is dat hoewel de meerderheid van de jongeren absoluut geen fan is van het huidige regime er toch drie geïnterviewden resoluut de kant kozen van president Paul Biya en verschillende andere jongeren, hoewel sterk gekant tegen corruptie en andere wanpraktijken van de regering, erkenden een bepaalde sociale vooruitgang die de laatste jaren optrad. Zo kwamen er op het platteland meer scholen en ziekenhuizen bij, en werd er eindelijk werk gemaakt van een goede verbinding tussen Kumbo en Bamenda, dankzij de heraanleg van de wegen (04/12, veldnotities) . Ook de recente campagne van de president tegen corruptie leek relatief positieve reacties te ontvangen, al merkte kritische jongeren cynisch op dat de president dan best kon beginnen met zichzelf op te sluiten. Een meisje, Nora (17) vond dat de uitgebreide vorm van corruptie in haar land aan de democratie vrut. Ze stelde dat enkel “echte democratie” het land vredevol kan houden. De sociale en infrastructurele programma’s die Biya sponsort worden enthousiast onthaald, maar dat op zich is niet voldoende om jongeren van de goede intenties van de overheid te overtuigen, daarvoor is het wantrouwen over het algemeen te groot.

12% van de Kameroense gezinnen in de stad leven onder de armoedegrens en bij de bevolking op het platteland loopt dit cijfer op tot 55% (The World Bank, 2012). Indien er gezocht wordt naar oplossingen om armoede en alle problemen die hiermee gepaard gaan op te lossen dan is het belangrijk om jongeren een stem te geven in het debat. In Kameroen maken kinderen tot en met 14 jaar 40,5 % (UNICEF, 2003) van de populatie uit. Zij zijn het die de toekomstige Kameroense samenleving vorm zullen geven. Wanneer ngo’s en internationale organisaties als de V.N of de E.U duurzame oplossingen promoten om de Noord – Zuid kloof te dichten, dan dienen jongeren gehoord te worden zodat ook zij de kans krijgen om oplossingen voor problemen te formuleren. Enkel wanneer aangereikte oplossingen een draagvlak vinden bij lokale bevolkingsgroepen, en in het bijzonder bij de jongeren, kan er echt een duurzaam verschil gemaakt worden.

Het is daarom niet enkel interessant maar ook relevant om de mening van jongeren op het platteland in Kameroen te vragen over het functioneren van hun land en dorp. Het geeft inzicht in wat zij als problemen of successen ervaren, en wat er volgens hen kan gedaan worden om bepaalde problemen in successen om te zetten.

Dit onderzoek is een beginfase die op verschillende manieren zou kunnen worden uitgebreid. Er zou kunnen ingezet worden op een groter aantal bevraagde jongeren waarvan bijvoorbeeld ook niet schoolgaande jongeren zouden kunnen deel uitmaken. Op die manier zou de studie meer veralgemeenbaar worden en zou er ook kunnen gezocht worden naar eventuele opinieverschillen tussen schoolgaande en niet schoolgaande jongeren. Het

onderzoek zou in plaats van verbreed ook verdiept kunnen worden, dit door in te zoomen op één of twee van de vijf aangereikte onderwerpen bij de resultaatsbespreking. Er zouden dan nog meer onderliggende factoren naar boven kunnen drijven die als oorzaak voor bepaalde problemen worden aangehaald. Daarnaast zou het interessant kunnen zijn om niet enkel op jongeren in Djottin te focussen, maar ook eens te kijken in hoeverre de visies van jongeren, volwassenen en ouderen in het dorp van elkaar verschillen. Ook eventuele verschillen tussen de meningen van jongeren op het platteland en jongeren in de stad zouden opgetekend kunnen worden. Dit onderzoek zou kortom als basis kunnen dienen voor verschillende onderzoeksprojecten die verder bouwen op de informatie die hier werd gegenereerd.

Het zou daarom zeer interessant zijn als andere studenten die in het kader van de BANABA Internationale Samenwerking Noord-Zuid naar Djottin trekken verder zouden willen werken rond dit onderzoeksthema. Zo kan het onderzoek echt uitgebreid en uitgediept worden en krijgen de betrokken jongeren ook de kans om de resultaten van dit onderzoek te bespreken. Dit zou ondermeer in de vorm van focusgroepen kunnen aangepakt worden. Omdat nog meer onderzoek vereist is, is het niet eenvoudig om al veel concrete aanbevelingen te maken. Toch kan er met een aantal kleine ingrepen al veel gedaan worden zodat jongeren meer gehoord worden en de kans krijg om te participeren aan het leven in het dorp. Iets waar ze zelf voor ijverden tijdens de interviews.

DADA, de lokale ngo opgericht door de dorpsbewoners, heeft al een stap in de goede richting gezet. Zo moet volgens de statuten van de ngo 30% van de bestuursleden uit jongeren bestaan. Jammer genoeg zijn de jongeren in het dorp onvoldoende op de hoogte van deze quota. Daarenboven krijgen de jongeren die deel uitmaken van de jeugdraad van DADA onvoldoende de kans om hun ideeën voor te stellen op de algemene vergaderingen. Het zou daarom een goed idee kunnen zijn om in de eerste plaats jongeren actief aan te spreken om lid te worden van de jeugdraad. Daarnaast moet deze raad de mogelijkheid krijgen om zelf projecten voor te stellen. Het zou alvast een goed begin zijn indien de jeugdraad tijdens elke algemene vergadering waarop alle inwoners van Djottin zijn uitgenodigd, de kans krijgen om iemand in hun naam te laten spreken en potentiële ideeën te laten voorstellen. Op deze manier krijgen jongeren een forum binnen het dorp om hun toekomstvisie weer te geven. Het kan een voorzichtige aanzet geven tot meer inspraak van jongeren binnen de eigen gemeenschap.

Daarnaast kan er ook gewerkt worden aan meer inspraak op school. In de Katholieke middelbare school van Djottin, STHECOCOL, werd hiertoe een aanzet gegeven door het creëren van naschoolse clubs waar jongeren de kans zouden krijgen om hun interesses en talenten verder te ontwikkelen en deze op tijd en stond voor te stellen aan de andere leerlingen. Ook hier is er echter nog werk om de praktijk beter te laten aansluiten bij de theorie.

In eerste instantie was het de bedoeling om dit onderzoek naar de beleving van de jongeren in Djottin van hun eigen leefomgeving te koppelen aan projectwerk binnen een van de clubs in STHECOCOL. De journalism club zou werken aan een dossier over Djottin en de invloed van tradities op het leven in het dorp en de manier waarop het dorp er in de toekomst zou kunnen uitzien. Dit dossier zou dan worden voorgesteld aan de andere leerlinge op school. Het project bleek uiteindelijk heel wat moeilijker om te realiseren dan in eerste instantie gedacht. Zo was er een zeker wantrouwen vanuit de directie tegenover de jongeren om hen buiten de schoolmuren aan een project te laten werken, zelfs indien dit onder begeleiding van een leerkracht gebeurde. Telkens opnieuw werd herhaald dat de school in de eerste plaats de opdracht had om het karakter van de jongeren op een “goede manier” te vormen. Dit wilde voornamelijk zeggen dat kinderen en jongeren respect moest bijgebracht worden voor meerderen. Respect uitte zich naar de mening van verschillende volwassenen binnen het dorp het beste in volgzzaam zijn en niet in discussie treden (04/12,velnotities). Uiteraard is deze visie op respect nefast voor de werking van de naschoolse clubs. Het project met de journalism club is dan ook niet afgeraakt waardoor ik het onderzoek heb moeten heroriënteren naar het geven van een diep genuanceerd inzicht in de beleving van jongeren over hun eigen leven en leefomgeving.

Toch wil bovenstaande alinea niet zeggen dat er helemaal geen oog was op de school voor leerlingenparticipatie. Enkele leerkrachten wilden hier wel degelijk aan meewerken, maar het ontbrak hen vaak de tijd, en de steun van collega's en de directie, om hier echt werk van te maken. Ook het feit dat de directrice er op stond dat elke leerling zijn weg vond naar een van de clubs duidt op een evolutie met betrekking tot wat men van jongeren verwacht op school. Enkel werden deze nieuwe ideeën nog niet altijd op de meest participatieve wijze doorgevoerd. Er werd nog heel erg top-down gedacht.

Dit onderzoek kan daarom van waarde zijn voor de school. Het kan een duwtje in de rug zijn voor leerkrachten die sowieso al werk wilden maken van meer leerlingenparticipatie en het kan aan de leerkrachten en de directie die hier nog eerder weigerachtig tegenover stonden aantonen dat de jongeren helemaal geen radicale ideeën hebben wat betreft inspraak. Het enige wat zij wensen is de kans krijgen om ook hun visie op dingen te delen en om deze waar het kan ook te implementeren. Het zou daarom een goede stap kunnen zijn om een leerlingenraad op te richten. Elke klas zou hiervoor twee leerlingen kunnen aanduiden. De leerlingenraad zou dan op vaste tijdstippen met de leerkrachten en directie kunnen overleggen over dingen die hen specifiek aangaan. Enkele voorbeelden hiervan kunnen zijn: “mogen er posters of tekeningen van de jongeren worden opgehangen in de klaslokalen?”, “mag er tijdens de middagpauze muziek gespeeld worden?”. Dit soort kleine ingrepen zou de jongeren alvast het gevoel geven dat ze op zijn minst gehoord worden, en dat is iets, zo blijkt uit de onderzoeksresultaten, waar heel veel jongeren op zitten te wachten.

6. Bibliografie

- Abbink, J. (2005). *Being Young in Africa: the politics of despair and renewal*. Boston, Brill Leiden.
- Aitken, S. (2001). *Geographies of Young People: the morally contested spaces of identity*. Londen & New York, Routledge.
- Atkinson, P. & Hammersley, M. (1994). Ethnography and participant observation. In Denzin, K. & Lincoln, Y. (Ed.), *Handbook of Qualitative Research*. Londen, Sage Publications.
- Argenti, N. (2007). *The Intestines of the State: Youth, Violence and Belated Histories in the Cameroonian Grassfields*. Chicago, University of Chicago.
- Berazneva, J. & Lee, D. (2011). Explaining the African Food Riots of 2007 – 2008: An Empirical Analysis. *School of Applied Economics and Management, Cornell University, New York*, 1 -34.
- Castells, M. (2011). *The Information Age: Economy, Society and Culture: Volume II: The Power of Identity (Second Edition)*. Oxford, Wiley – Blackwell.
- Corcoran, P., & Osano, P. (2009). *Young people, education and sustainable development: Exploring principles, perspectives and praxis*. Wageningen, Wageningen Academic Publishers.
- Delamont, S. (2004). Ethnography and Participant Observation. In Seale, C., Gobo, G. & Gubrium, J. (eds) *Qualitative Research Practices*, Sage Publications, 205 – 217.
- De Sardan, J. (2005). *Anthropology and Development : Understanding Contemporary Social Change*. Londen & New York, Zedbooks.
- Falzon, M. (2009). *Multi-sited Ethnography: Theory, Praxis and Locality in Contemporary Research*. Farnam, Ashgate.
- Giddens, A. (2003). *Runaway World: How globalization is reshaping our lives*. New York, Routledge.
- Gillespie, C. (2010). How Culture Constructs Our Sense of Neighborhood: Mental Maps and Children's Perceptions of Place. *Journal of Geography*, 109:1, 18-29.
- Gusfield, J. (1967). Tradition and Modernity: Misplaced Polarities in the Study of Social Change. *American Journal of Sociology*, 72:4, 351 – 362.
- Hoffman, E. (2002). *Interculturele Gespreksvoering: Theorie en Praktijk van het TOPOI-model*. Houten, Bohn Stafleu van Loghum.
- Holloway, S., & Valentine, G. (2006). *Children's geographies: playing, living, learning*. Londen & New York, Routledge.

- Hong, L., & Duff, R. (2002). Modulated Participant-Observation: Managing the Dilemma of Distance in Field Research. *Field Methods*, 14:2, 190 – 196.
- Honwana, A., & De Boeck, F. (eds), (2005). *Makers and Breakers. Children and Youth in Postcolonial Africa*. Oxford, James Currey.
- Held, D., & McGrew, A. (2003) *Globalization/Anti-globalization*. Cambridge, Blackwell Publishing Company.
- Inglehart, R., & Baker, W. (2000). Modernization, cultural change, and the persistence of traditional values. *American Sociological Review*, 65:1, 19 – 51.
- Kagwanja, P. (2005). 'Power to Uhuru': Youth Identity and Generational Politics in Kenya's 2002 Elections. *African Affairs*, 105:418, 51 – 75.
- Kellner, D. (2002) Theorizing Globalization. *Sociological Theory*, 20:3, 285 – 305.
- Konings, P. (2001). University Students Revolt, Ethnic Militia and Violence during Political Liberalization in Cameroon. *African Studies Review*, 45:2, 179 – 204.
- Konings, P., Nyamnjoh, F. (1997). The Anglophone Problem in Cameroon. *The Journal of Modern African Studies*, 35:2, 207 – 229.
- Matthews, H. (1995). Culture, environmental experience and environmental awareness: making sense of young Kenyan children's views of place. *The Geographical Journal*, 161:3, 285 – 295.
- Nyamnjoh, F. (2002). Whiteman Kontri and the Enduring Allure of Modernity among Cameroonian Youth. *African Affairs*, 101:405, 607 – 634.
- Nyamnjoh, F. (1999). Cameroon: A Country United By Ethnic Ambition And Difference. *African Affairs*, 98: 390, 101 – 118.
- Pinto, D. (2011). *Interculturele communicatie, conflicten en management (ICCM)*. Houten, Bohn Stafleu Van Loghum.
- Punch, S. (2002a). Research with Children: The Same or Different from Research with Adults?. *Childhood*, 9:3, 321 – 341.
- Punch, S. (2002b). Youth Transitions and Interdependent Adult-child Relations in Rural Bolivia. *Journal of Rural Studies*, 18:2, 123 – 133.
- Schech, S., Haggis, J. (2000). *Culture and Development: A Critical Introduction*. Oxford, Blackwell Publishing.

Simon, B. (2004). *Identity in Modern Society: A Social Psychological Perspective*. Malden, Blackwell Publishing.

Tedlock, B. (2000). Ethnography and Ethnographic Representation. In Denzin, K. & Lincoln, Y. (Ed.), *Handbook of Qualitative Research*. Londen, Sage Publications.

Tomlinson, J. (2007). Cultural Globalization. In Ritzer, G. (ed.), *The Blackwell Companion to Globalization*. Oxford, Blackwell Publishing, 352 – 366.

6.1 Internetbronnen

African Economic Outlook (2012).

<http://www.africaneconomicoutlook.org/fileadmin/uploads/aeo/PDF/Cameroon%20Full%20Country%20Note.pdf>, geraadpleegd op 21/07/2012.

CIA FACTBOOK (2012). Cameroon. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cm.html>, geraadpleegd op 25 juni 2012.

International Crisis Group (2010). Africa Report: Cameroon: Fragile State?.

<http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/central-africa/cameroon/160-cameroon-fragile-state.aspx>

The World Bank: Cameroon Country Brief (2012).

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/AFRICAEXT/CAMEROONEXTN/0,,menuPK:343823~pagePK:141132~piPK:141107~theSitePK:343813,00.html>, geraadpleegd op 3 augustus 2012.

The World Bank: Children and Youth: 'Cameroon's Youth Leaders Offer Advice on Reaching MDG's for Education, Gender Equality' (2010).

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTCY/0,,contentMDK:22696929~menuPK:2643888~pagePK:64020865~piPK:149114~theSitePK:396445,00.html>, geraadpleegd op 5 august 2012.

Transparency International: Corruption by Country/Territory (2012).

http://www.transparency.org/country#CMR_DataResearch_SurveysIndices, geraadpleegd op 11 juli 2012.

UNICEF: Statistics Cameroon (2010).

http://www.unicef.org/infobycountry/cameroon_statistics.html, geraadpleegd op 28 juli 2012.

UNICEF UK (2012). <http://www.unicef.org.uk/UNICEFs-Work/Our-mission/Childrens-rights/Voice/>, geraadpleegd op 14 augustus 2012.

United Nations (1990). <http://www2.ohchr.org/english/law/pdf/crc.pdf>, geraadpleegd op 28 juli 2012.

United Nations Human Rights (2012). <http://www2.ohchr.org/english/>, geraadpleegd op 6 augustus 2012.

